

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Föräldrar med barn i samhällsvård

En kvalitativ studie om vilka hjälpbehov som finns och hur de möts
upp av socialtjänst

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Grundnivå

Datum: 2012-04-23

Författare: Frida Sjöström och Jenny Wilhelmsson

Handledare: Karin Lundén

Abstract

Titel Föräldrar med barn i samhällsvård - En kvalitativ studie om vilka hjälpbehov som finns och hur de möts upp av socialtjänst

Författare Frida Sjöström och Jenny Wilhelmsson

Nyckelord LVU (Lag med särskilda bestämmelser om Vård av Unga)
Föräldraskap
Omsorgssvikt
Socialtjänst

Syftet för studien är att undersöka hur socialsekreterare ser på sitt arbete med föräldrar vars barn blivit omhändertagna med stöd av LVU § 2. De fyra frågeställningarna är; 1) vilken hjälp tycker socialsekreterarna att föräldrarna behöver och varför? 2) vilken hjälp bidrar socialtjänsten med i praktiken för att öka föräldraförmågan? 3) till vilken grad arbetar man för en förändring? 4) hur ser socialsekreterarna på sin respektive föräldrarnas roll i hjälparbetet?

För att undersöka detta har vi intervjuat fem socialsekreterare som på något vis har kontakt med dessa föräldrar. En viktig slutsats från undersökningen är att många av informanterna vill arbeta med föräldrarna och tycker det är viktigt, men att majoriteten samtidigt uppger att de inte har ett tillräckligt tillfredställande arbete i praktiken i detta avseende. Detta beror mycket på tids- och resursbrist på arbetsplatserna. Resultaten visar att de flesta av socialsekreterarna trivs med sitt arbete och tycker att det är givande och roligt, men samtidigt svårt, komplext och krävande. Deras syn på föräldrarna är positiv och de menar att de spelar en viktig roll i sina barns liv.

Förord

Vi vill tacka våra informanter för att de valde att ställa upp på intervjuer och dela med sig av sina tankar och erfarenheter! Utan er hade vi inte haft någon uppsats att skriva.

Ett stort tack även till vår handledare Karin Lundén som väglett oss i uppsatsarbetet med givande kommentarer och uppmuntran – ”*på't igen!*”

Tack även till Gud och våra andra nära och kära som hjälpt oss att hålla lågan uppe!

Göteborg, april 2012

Frida Sjöström och Jenny Wilhelmsson

INNEHÅLL

Förord	
<u>PROBLEMFÖRMULERING</u>	<u>1</u>
Bakgrund	
Syfte och frågeställningar	
<u>VAD SÄGER REGLERNA?</u>	<u>2</u>
Barns lagliga rätt	
Föräldrars lagliga rätt	
Rättigheter som rör dem båda	
<u>TIDIGARE FORSKNING</u>	<u>5</u>
Hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem	
Föräldrars och socialarbetares upplevelser	
<u>TEORETISKA PERSPEKTIV</u>	<u>8</u>
Barns behov	
Anknytningsteori	
Omsorgssvikt	
Behovsorienterat respektive relationsorienterat synsätt	
Psykopatologi	
<u>METOD</u>	<u>13</u>
Urval	
Tillvägagångssätt	
Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	
Studiens begränsningar	
Etiska överväganden	
<u>RESULTAT</u>	<u>20</u>
Arbetsprocessen	
Tillvägagångssätt	
Tid och resurser	
Den professionella rollen	
Den viktiga föräldrarollen	
<u>ANALYS OCH DISKUSSION</u>	<u>33</u>
Utbud kontra hjälpbehoven	
Motivation till förändring	
Barnperspektivet kontra föräldrars hjälpbehov	
Möjligheter till förändring	
Socialsekreterarnas komplexa arbete	
<u>AVSLUTANDE KOMMENTARER</u>	<u>41</u>
<u>REFERENSER</u>	<u>43</u>

Bilagor		
Bilaga 1	Missivbrev	45
Bilaga 2	Intervjuguide	46
Bilaga 3	Samtyckesformulär	47

PROBLEMFORMULERING

BAKGRUND

Intresset för detta ämne väcktes på våra respektive praktikplatser under vår socionompraktik där vi båda kom i kontakt med föräldrar vars barn omhändertagits med stöd av LVU § 2. På den ena praktikplatsen, som var ett skyddat boende, fanns en mamma vars barn omhändertagits. Detta verkade bero mycket på att hon själv inte fått motta god omsorg som barn och därför inte hade lärt sig hur man är en bra mamma. Hur hon skulle sköta hygien, städning, gränser och ansvar i förhållande till barnen föll sig inte naturligt för henne, men hon var villig att lära. Personalen på boendet upplevde att socialtjänsten i ett tidigt skede hade bestämt sig för att den här mamman aldrig skulle få tillbaka sina barn, vilket vi reagerade på – det kan man väl inte bestämma sig för från första stund? Dessutom verkade inga insatser på allvar sättas in för att åtgärda bristerna hon hade som förälder. Det kändes orättvist att hon ville vara en bra mamma, men aldrig har fått lära sig hur man är det och inte heller på allvar gavs möjlighet att få bli det.

På den andra praktikplatsen gavs möjlighet att vara med vid en förhandling vid Göteborgs Tingsrätt. Förhandlingen gällde hembegäran för en flicka som för ett antal år sedan blivit omhändertagen med stöd av LVU § 2. I förhandlingen diskuterades hur mammans föräldraförmåga förbättrats sedan tidpunkten för omhändertagandet. Mammans advokat ifrågasatte socialtjänsten avseende vilken hjälp mamman erbjudits medan Socialtjänsten istället ifrågasatte vilken hjälp mamman efterfrågat. Utifrån dessa två erfarenheter började idén till denna C-uppsats.

Att omhänderta ett barn är ett av de allra mest allvarliga ingrepp som den myndighetsutövande socialtjänsten kan göra. Då använder samhället sin maktutövande hand gentemot den enskilde individen. Att granska den del av samhället som använder sin makt mot (för) den enskilde ser vi som oerhört viktigt. Området är inte obeforskat, men det finns samtidigt långtifrån en uppsjö av litteratur att finna. Av dessa anledningar tycker vi att detta område är väl värt att granska.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare ser på sitt arbete med föräldrar vars barn blivit omhändertagna med stöd av LVU § 2.

Frågeställningar

1. Vilken hjälp tycker socialsekreterarna att föräldrarna behöver och varför?
2. Vilken hjälp bidrar socialtjänsten med i praktiken för att öka föräldraförmågan?
3. Till vilken grad arbetar man för en förändring?
4. Hur ser socialsekreterarna på sin respektive föräldrarnas roll i hjälparbetet?

VAD SÄGER REGLERNA?

Tre lagar är framförallt aktuella i detta sammanhang: Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), Socialtjänstlagen (SoL) samt Föräldrabalken (FB). Dessutom är vi i Sverige förbundna att hålla oss till Förenta Nationernas (FN:s) konventioner om mänskliga rättigheter och två av delarna som där ingår tar vi upp här: FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (Justitiedepartementet & Utrikesdepartementet, 2006).

BARNS LAGLIGA RÄTT

I detta avsnitt tar vi först upp att barn har rätt till att ha det bra ur flera olika aspekter. Sedan går vi in på när socialtjänsten har rätt att gripa in enligt LVU och slutligen tar vi upp barnets rättigheter i ett LVU-ärende.

Barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge (FB kap. 6 § 2a).

När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver (SoL kap. 1 § 2).

Att det ska läggas vikt vid barnets bästa fastslår också LVU § 1 samt artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (Justitiedepartementet & Utrikesdepartementet, 2006). I LVU har det på senare år gjorts många ändringar för att barnperspektivet ska bli starkare (Norström & Thunved, 2010).

... Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling (Artikel 6 i FN:s konvention om barnets rättigheter, Justitiedepartementet & Utrikesdepartementet, 2006).

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran (FB kap. 6 § 1).

... Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och skall se till att barnets behov enligt § 1 blir tillgodosedda (FB kap. 6 § 2).

I LVU § 2 beskrivs möjligheter för socialtjänsten att ingripa till skydd för barn då hemmiljön på något sätt är skadlig; *Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.*

Det finns ytterligare en möjlighet för att omhänderta unga och det är om de själva utsätter sig för risker, genom exempelvis missbruk eller brottslig verksamhet (LVU § 3). Är situationen extra kritisk kan man dessutom göra ett omedelbart omhändertagande, när det bedöms att man inte har tid att invänta rättsens beslut om att ett omhändertagande behövs (LVU § 6).

När sedan ett barn blivit aktuell för vård ska socialtjänsten i sina beslut ta hänsyn till vad barnet vill när detta bedöms vara gammalt nog (FB kap. 6 § 2a samt LVU § 1), men barnets bästa ska gå före dess önskan (FB kap. 21 § 5). Det är Socialnämnden som sedan ansvarar för att den vård som ges är god (SoL kap. 6 § 1)

SoL kap. 6 § 1 Socialnämnden skall sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende.

FÖRÄLDRARS LAGLIGA RÄTT

Här går vi från att först ta upp allmänt hållna rättigheter till att sedan beröra vad som gäller specifikt inom socialtjänstens verksamhet och angående LVU-ärenden.

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden... (SoL kap. 4 § 1).

I FN:s Allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna fastslås att människan är: *berättigad till att ... hävdandet av hans eller hennes människovärde och utvecklingen av hans eller hennes personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete*(artikel 22) samt att: *Var och en har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande...* (artikel 25) (Justitiedepartementet & Utrikesdepartementet, 2006).

Majoriteten av de barn som omhändertas för samhällsvård kommer att kunna återvända till sina föräldrar. För att detta ska vara möjligt bör socialnämnden på olika sätt uppmuntra och understödja kontakten mellan barnet och föräldrarna. [...]En sådan kontakt är dock ofta inte möjlig med mindre än att föräldrarna både får hjälp att reda upp sin situation och får det stöd de behöver för att kunna ha regelbunden kontakt med sitt barn (Proposition 1989/90:28, s 52-53). Det står ingenting i den svenska lagstiftningen om att återförening ska vara ett mål, men propositionen till LVU framhåller alltså att man i de flesta fall kan anta att möjlighet till återförening finns och att socialnämnden i och med detta borde hjälpa till med förutsättningar för en god relation. En god relation till föräldrarna anser också bidra till barnets utveckling i familjehemmet (Proposition 1989/90:28).

De biologiska föräldrarna i LVU-ärenden ska dessutom ha insyn i den vård som ges deras barn och också få ta del av beslut som rör barnet (Norstöm & Thunved, 2010). Om vårdnaden om barnet gått över till familjehemmet kan föräldrar ansöka om att få tillbaka vårdnaden och i så fall måste rätten göra en ny bedömning (FB kap. 6 § 10).

RÄTTIGHETER SOM RÖR DEM BÅDA

Handläggningen kring den här typen av ärenden måste ske skyndsamt (LVU § 33). Insatserna ska göras i samförstånd med den unge och vårdnadshavarna, de inblandade måste alltså informeras och förstå vad som händer (LVU § 1). Socialnämnden ska följa vården noggrant (LVU § 13) och dessutom ska Statens Institutionsstyrelse följa upp LVU-verksamheten både under tiden den bedrivs och efteråt (LVU § 14a).

”Socialnämnden har ett ansvar för att den unges behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare så långt möjligt tillgodoses” (LVU § 14). Om ett familjehem övertagit vårdnaden har också dessa vuxna ett ansvar för att barnets behov av umgänge med de biologiska föräldrarna så långt som möjligt tillgodoses (FB kap. 6 § 15).

”... *Har den unge beretts vård ... skall socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vård enligt lagen fortfarande behövs*” (LVU § 13). Enligt Norström och Thunved (2010) bör man särskilt uppmärksamma föräldrarnas inställning till att familjehemsvården fortsätter.

När vård med stöd av denna lag inte längre behövs, skall socialnämnden besluta att vården skall upphöra. Nämnden skall noga förbereda den unges återförening med den eller dem som har vårdsnaden om honom eller henne (LVU § 21).

TIDIGARE FORSKNING

I sin studie undersöker Lundén (2010) hur många barn som är utsatta för omsorgssvikt. BVC- sjuksköterskor och förskolepersonal tror att 11 % av barnen i deras omsorg är utsatta för någon typ av omsorgssvikt. Den 1 november 2010 uppges cirka 4 800 barn och unga vara föremål för vård enligt LVU och cirka 300 barn och unga var omedelbart omhändertagna enligt LVU. Det var år 2010 vanligare att besluta om insats enligt LVU på grund av brister i hemmiljön (LVU § 2) än på grund av barnets eget beteende (LVU § 3). Den vanligaste placeringsformen anges vara familjehem. Den åldersgrupp som oftast var berörd av vård enligt LVU § 2 var barn i åldrarna 0-12 år (Socialstyrelsen, 2011).

Som vi tidigare belyst är det inte en uppsjö av tidigare forskning som finns att finna inom vårt intresseområde. Det finns dock flera intressanta studier som är relevanta för vår uppsats. Här ska vi presentera två av dessa. Den första studien som redovisas baseras på fokusgrupper med 13 föräldrar vars barn är/varit placerade i fosterhem, tre socialarbetare samt tre medarbetare från Allmänna barnhuset på Sätra Bruks Herrgård i Västergötland. Genom studien vill författaren uppmärksamma kunskaper och erfarenheter hos föräldrar med barn i samhällsvård. Syftet är bland annat att inspirera till ett fördjupat arbete med dessa föräldrar. Den andra studien består i kvalitativa intervjuer med föräldrar (vars barn lever i fosterhem sedan minst ett år tillbaka i Sverige, Norge och Storbritannien), fokusgrupper med föräldrar (i Sverige och Storbritannien) samt fokusgrupper med socialarbetare (i Norge och Storbritannien). Studien omfattar diskussioner angående föräldrars känslor kring och upplevelser av identitetsförlust, föräldrars syn på vad som hjälpte/stjälpte i deras relation med socialarbetare, socialarbeters perspektiv på deras arbete med föräldrar samt konsekvenser för socialt arbete med föräldrar vars barn lever i fosterhem.

HUR ÄR DET ATT HA SINA BARN PLACERADE I FOSTERHEM?

När föräldrarnas röster får höras berättar de att de i kontakten med socialtjänsten önskar kontinuerliga relationer och ett respektfullt förhållningssätt (Höjer, 2007). Medan några känner sig väl bemötta av socialarbetarna menar andra att deras föräldraförmåga inte erkänns och att de inte blivit lyssnade på. En respektfull attityd och ett erkännande av deras föräldraförmåga leder till att föräldrarna förmår vara en positiv resurs i barnens liv under deras placering i familjehem. Således blir en sådan attityd till hjälp för både förälder och barn. Den socialsekreterare som har kunskap om utredningen önskas finnas med även under den tiden barnet är placerat. Man upplever att fokus ligger på barn och fosterhem och att däremellan kommer föräldrarna i kläm. Mer stöd från socialtjänsten i form av god kontakt med socialsekreterare, föräldrautbildning och stödgrupper för föräldrar med liknande problem efterfrågas för att lära sig nya föräldrastrategier.

Föräldrarnas krisreaktioner i samband med separationen från barnen möts inte på ett adekvat sätt. Om föräldrarna sjunker djupare i sin problematik (exempelvis i sitt missbruk) på grund av krisen, blir socialarbetarna i stället för stöttande snarare kritiska och ser reaktionen som ett tecken på att föräldern är olämplig. Det framkommer ingen enhetlig orsak till varför deras krisreaktioner inte uppmärksammas. Höjer menar att då sådana reaktioner inte uppmärksammas och bearbetas kan leda till att föräldern inte klarar av att förändra sin situation. Det kan även innebära att föräldern fastnar i ett negativt förhållningssätt gentemot socialtjänsten och dess insatser. En följd av detta kan innebära en problematisk relation mellan förälder och socialtjänst under tiden barnet är placerat, vilket kan ge negativa följder för alla inblandade, både föräldrar, barn och fosterhem. Föräldrarna menar inte bara att deras krisreaktioner förblir obearbetade, utan även hur övrigt stöd uteblir.

En viktig aspekt kring socialarbetarnas förhållningssätt som framkommer i studien är hur de hade en dikotom syn på barnen och deras föräldrar. De hade inte lyckats kombinera de båda delarna av "hjälp" och "kontroll" i sitt arbete med barnen och föräldrarna. Då barn ses som sårbara och i nöd och föräldrarna som skyldiga och ovärdiga menar Höjer att det komplicerade sociala arbetet på så vis kan göras enkelt genom att socialarbetarna fokuserar mest på de utsatta barnen och att rädda dem från sina föräldrar och mindre på barnens skyldiga föräldrar (Höjer, 2007).

FÖRÄLDRARS OCH SOCIALARBETARES UPPLEVELSER

I studien (Schofield et al., 2011) talar föräldrarna om vad de önskar i samarbetet med socialarbetarna. De vill bli behandlade som föräldrar på ett respektfullt sätt, få information om deras barn samt känna sig så involverade som möjligt i sina barns liv. Socialarbetarna och föräldrarna hade en gemensam syn på vad

föräldrarna behöver av dem: kontinuitet (viktigt, men svårt) och ett förhållande byggt på ärlighet öppenhet och tillit.

Studien visar att de flesta av föräldrarna känner att socialarbetarna inte förstår dem. Man beskriver socialarbetarna som *“representing the ‘authorities’, being too distant, too young, too educated or as talking from a textbook”* (Schofield et al., 2011, s 89). Föräldrarna upplevde en brist på respekt som förälder från socialarbetarna, vilket genererade att deras identitet som förälder hade gått förlorad. I vissa fall ville inte heller socialarbetarna erkänna de livsförändringar föräldrarna hade gjort, enligt föräldrarna. När det gäller socialarbetarnas bemötande av föräldrarnas krisreaktioner upplevde föräldrarna att de inte blev sedda och respekterade som människor, utan enbart som exempelvis ”missbrukare”. När föräldrarnas problem vid rättegång eller efter ett omhändertagande blev mer synbart såg socialarbetarna det som en bekräftelse på att de gjort rätt bedömning istället för att se beteendet som en följd av en krisreaktion. Många socialarbetare upplevde det svårt att finna tid för föräldrarna i sitt arbete. Några av dem lyckades dock ändå att arbeta med dem på ett konstruktivt sätt – bland annat arbetade de med förälderns barndom och historia. Hur mycket tid man lade på föräldrarna berodde på vilken attityd man hade till föräldrarna, om man såg på dem som berättigade eller ej, värdiga deras tid eller ej och huruvida man kände empati för dem samt hur socialarbetarna klarade att hantera sina egna blandade känslor. En förälder beskriver sin frustration över bristen på stöd från socialarbetarna på följande sätt:

I think social workers need to change the way they do things, because feeling entirely out of touch with your children is the worst thing possible (Schofield et al., 2011, s 86).

Författarna menar att då barns mående i fosterhem mycket är beroende av hur relationen till de biologiska föräldrarna ser ut bör socialarbetarna i sin strävan efter barnets bästa underlätta en sådan relation mellan barn och förälder (Schofield et al., 2011). Följande citat sammanfattar varför studiens författare menar att föräldrar behöver socialarbetare:

If the aim for parents is to maintain some role in their children’s lives as they move through childhood and adolescence, the challenge for parents is to keep the children present and up-to-date in their own minds, while also keeping themselves as parents present and up-to-date in the minds of their children. To achieve this, parents need social workers to be both empathic and active communicators about and between the children and the parents. This means that parents need to be kept present and up-to-date in the minds of the social workers, too. (Schofield et al., 2011, s 89).

TEORETISKA PERSPEKTIV

BARNNS BEHOV

Ett barn har olika typer av behov som behöver tillfredsställas för att barnet ska må bra. Grundläggande är att barnet känner acceptans, respekt och att det är önskat i sin familj. Behoven rör förövrigt barnets kropp, relationer samt intellekt och känslor. Kroppen behöver vårdas, få näring och få skydd. Vad gäller relationer behöver barnet ha stimulerande sådana, ha förebilder, få älska och älskas, få uttrycka vrede och aggression mot någon samt ha känslökontinuitet med en vuxen. Intellekt och känslor tillfredsställs genom att barnet får hjälp till att uppmärksamma vad som händer runtomkring, till att förstå och reda ut känslor och föreställningar, till att hålla tillbaka sina primitiva drifter samt till att bygga upp en moral. Detta sammantaget anses ge en gynnsam utveckling (Andersson & Hollander, 2004).

ANKNYTNINGSTEORI

Anknytningsteorin är egentligen en metateori som innehåller flera teorier. I barnsammanhang, såväl internationellt som i Sverige, är den en central, spridd och respekterad teori (Broberg et al., 2008). Den har sitt ursprung i studier som John Bowlby bedrev på 1950-talet och handlar kortfattat om hur kontakten mellan föräldrar och barn påverkar hur barn känner och beter sig i hotfulla situationer (Killén, 2009).

Broberg et al. (2006, s 22) menar att *"anknytning bör förstås som en primär funktion"* i likhet med sexualitet och hunger. Anknytning är något genetiskt förprogrammerat (Broberg et al., 2006). Detta innebär att det ligger i barnets gener att så kallat "knyta an" till den närmaste vårdaren (Lundén, 2010). Broberg et al. (2008, s 17) menar att *"spädbarn kan alltså, normalt sett, inte låta bli att knyta an till sin vårdare oavsett dennes lämplighet. Det faktum att ett barn har knutit an till sin förälder säger därför, tvärtom vad som ibland hävdats, inget om vårdarens lämplighet"*. Anknytning handlar däremot inte bara om biologi och gener. Det har visat sig att miljöer påverkar vilka av de gener som är centrala för anknytningssystemet som aktiveras (Broberg et al., 2006).

Erfarenheterna från omsorgen föräldrarna ger blir på så vis det som avgör hur barnet reagerar när den upplever exempelvis fara eller rädsla och stress/alarmsystem kopplas på. Det beteendemönster barnet lär in kallas för anknytningsstrategi vilket används för överlevnad och skydd när barnet hamnar i en utsatt situation (Lundén, 2010). *Det ideala är att föräldrar från början uppfattar och möter barnets behov i dessa situationer* (Killén, 2009). Hur föräldern ser på sig själv och sina barn, deras förmåga att reflektera över barnets

inre och att kunna sätta sig in i barnets synvinkel är av vikt för hur barnet organiserar sina anknytningserfarenheter. Barnets anknytningssystem aktiveras på grund av antingen inre faktorer (exempelvis smärta, hunger, rädsla) eller yttre faktorer (exempelvis fysisk separation, mörker, höga ljud). När detta visar sig genom olika anknytningsbeteenden (exempelvis gråt, joller, leenden, klänga, följa efter) är det ideala att föräldrarnas så kallade omvårdnadssystem aktiveras. För att det påslagna anknytningssystemet ska försättas i vila (det är dock aldrig helt av) är det viktigaste och mest effektiva att ge barnet fysisk närhet (Broberg et al., 2006).

Anknytningsstrategier

Det finns fyra anknytningsstrategier: trygg anknytning, otrygg-undvikande anknytning, otrygg-ambivalent anknytning samt otrygg-desorganiserad anknytning. Att uppnå trygg anknytning är det idealiska. Då har föräldern mött barnets behov både fysiskt och psykiskt (tröstat, skyddat, bekräftat med mera) på ett sådant sätt att barnet har lärt sig lita på föräldern och på att det kan vara tryggt när något eller någon hotar. En otrygg-undvikande anknytning innebär att barnet inte upplevt att föräldern funnits där i hotfulla situationer. Då lär sig barnet att hantera hot genom att lugna och trösta sig själv i stället för att söka kontakt med den närmaste vuxne. Vid en otrygg-ambivalent anknytning har föräldern betett sig på ett sådant sätt att barnet känner sig klivet. Ibland kan det lita på stöd från föräldern och ibland inte. Barnet blir då på helspänn hela tiden och känner inte tillit till att föräldern finns för att det ska kunna slappna av. Det blir på så vis otänkbart att ge sig ut och utforska världen. Otrygg-desorganiserad anknytning kallas också "fright without solution" och är det mest olycksamma utfallet av ett barns erfarenheter av omsorg från sin närmaste person. Då har föräldern själv uppträtt skrämmande vilket leder till att barnet inte får några anknytningsstrategier alls utan har en ihållande rädsla inom sig utan möjlighet till lösning (Lundén, 2010).

Effekter

Genom relationen till anknytningspersonen skapar sedan barnet beteendemönster för hur den möter världen beroende på hur väl anknytningen har fungerat (Lundén, 2010). I barnet skapas inre mentala representationer om sig själv, viktiga personer i barnets liv och samspelet dem emellan. Sådana representationer kallas för IAM (inre arbetsmodeller) och spelar stor roll för barnets utveckling av sin personlighet och inte minst vad gäller framtida känslomässiga relationer. Trygga inre arbetsmodeller hjälper barnet att skapa en trygg social miljö medan otrygga arbetsmodeller genererar negativt samspel med vuxna och jämnåriga. De inre arbetsmodellerna spelar också stor roll för huruvida man sedan som vuxen kan vara en lämplig anknytningsperson för sitt barn. Studier har visat att det anknytningssystem som föräldrar uppvisar liknar anknytningssystemet hos deras barn. Anknytningen varar därmed i generationer (Broberg et al., 2008)

Samspelet mellan miljö och biologi visar på så kallade neurobiologiska effekter när ett barn inte fått god omvårdnad. Det innebär att någon som växt upp under

stark påfrestning kommer att organisera sin hjärna att uppträda som om att hon alltid befinner sig i en sådan miljö. Troligtvis leder detta till att barn som växer upp under svåra förhållanden utvecklar en anpassning som är nyttig för dem på kort sikt, men som på lång sikt kan vara förödande. Konsekvenser på lång sikt kan exempelvis vara att barnet utvecklar social isolering, fientlighet, depression, missbruk, extrem övervikt och hjärt- och kärlsjukdom. Om det här visar sig stämma är det så klart viktigt att fokusera på tidiga insatser för att undvika en sådan anpassning (Broberg et al., 2006).

Förändringsmöjlighet

Genom föräldrarnas förmåga eller oförmåga att aktivera omsorgssystemet kan man tala om en ”andra generationens” miljöeffekt som innebär att den som upplevt god omsorg ger god omsorg (Broberg et al., 2006). En relevant fråga i detta sammanhang är huruvida det är möjligt att förändras och vända sitt föräldraskap från omsorgssviktande till att bli, för att använda Winnicotts uttryck, ”tillräckligt bra” (Broberg et al., 2006). Det förprogrammerade i människan att ge omvårdnad kan skadas av ogynnsamma förhållanden, men kanske kan dessa brytas och bytas ut mot goda strategier?

Kanske kan människans unika förmåga att reflektera över sin nuvarande situation – och över vad hon varit med om tidigare i livet – bryta den onda cirkel av upprepade dålig omvårdnad som predisponeras för under ogynnsamma förhållanden (Broberg et al., 2006, s 119).

Anknytningsteorins upphovsman John Bowlby menar att psykoterapi grundad på anknytningsteori är en fungerande strategi i arbetet mot förändring på anknytningsområdet. Här är dåtiden mindre viktig än hur det förflutna påverkar nuet och vilka följder detta får. Med terapins hjälp kan inre arbetsmodeller förändras och patienten kan där själv välja att bryta med sitt sociala arv (Broberg et al., 2008).

OMSORGSSVIKT

Det är när det genetiskt betingade omvårdnadssystemet brister som omsorgssvikt uppstår. Detta innebär att föräldrarna eller omsorgspersonerna skadar barnet fysiskt och/eller psykiskt eller försummar barnet så allvarligt att dess hälsa och fysiska och psykiska utveckling är i fara. De olika typerna av omsorgssvikt kan samlas under fyra huvudområden; *fysisk vanvård, känslomässig otillgänglighet, försummelse* och *fysisk misshandel* (Lundén, 2010).

Det råder inga tvivel om att det finns ett tydligt samband mellan föräldrars omvårdnadsförmåga och den typ av anknytning som barn utvecklar. När man talar om barns utveckling menar man ofta att trygg anknytning är en skyddande faktor medan otrygg anknytning innebär en större risk. Lundén (2010) menar dock att otrygg anknytning i sig inte ska ses som avvikande eller som något som

nödvändigtvis leder till svårigheter. En mycket otrygg anknytning kan dock leda till stora svårigheter senare i livet och bidra till mycket lidande (Lundén, 2010).

Den *ekologisk-transaktionella* modellen, som Cicchetti och medarbetare arbetat fram, handlar om hur faktorer på olika nivåer i barnets miljö påverkar och påverkas av varandra och bidrar till riktningen på barnets utveckling. Exempel på sådana faktorer är barnets speciella egenskaper och behov, föräldrarna, omgivningen (exempelvis skola) och samhället i stort. Dessa kan verka skyddande för barns utveckling, men kan även utgöra sårbarhetsfaktorer. Om sårbarhetsfaktorerna överväger är barns utveckling i fara och denna fara ökar ju fler dessa faktorer är. Inte bara en faktor påverkar således barnet i negativ eller positiv riktning. Det är de olika faktorernas gemensamma effekt som avgör riktningen för barnets utveckling. (Lundén, 2010).

Omsorgssvikt har ofta kopplats samman med socioekonomiskt utsatta områden och förekommer oftare i familjer med ekonomiska svårigheter. Dock är det inte fattigdomen i sig som har negativ påverkan på barns utveckling utan snarare det som fattigdomen för med sig, dess indirekta påverkan (Lundén, 2010). Om man ser till anknytningsprocessen i underprivilegierade familjer så har man funnit att det finns ett samband mellan otrygg anknytning och instabila omsorgssituationer. Förändringar från trygg till otrygg anknytning hänger ihop med yttre påfrestningar (Killén, 2009). När en förälder inte klarar av att utföra sin uppgift har samhället har ett särskilt lagstadgat ansvar för barns hälsa och utveckling. Barnomsorgspersonal och andra som kommer i kontakt med barn i sitt arbete ex. BVC – sjuksköterskor har en nyckelposition när det gäller att uppmärksamma de utsatta barnen (Lundén, 2010).

BEHOVSORIENTERAT RESPEKTIVE RELATIONSORIENTERAT SYNSÄTT

Barns behov av kontakt med sina biologiska föräldrar kan tolkas olika. Exempelvis ställer Andersson och Hollander (2004) vikten av att få sina fysiska och psykiska behov tillfredsställda mot att ha tillgång till sina rötter. Skillnaden mellan de här två sätten att se på saken ligger kortfattat i vad som är viktigt för barnet samt vem barnet ser som sin så kallade ”psykologiska förälder”. Författarna kallar dessa två synsätt för det behovsorienterade respektive det relationsorienterade synsättet. Sakkunniga betonar ofta vikten av antingen det ena eller det andra, även om alla inte benämner synsätten på samma sätt (Andersson & Hollander, 2004).

Det behovsorienterade synsättet sätter barnets behov främst. Vem det är som möter behoven är mindre viktigt. Tanken är att barn är beroende av vuxna på så sätt att någon måste tillgodose de fysiska och psykiska behoven. Det är den som gör det som blir barnets psykologiska förälder. Är detta inte de biologiska föräldrarna så tar i stället de psykologiska föräldrarna den omsorgsgivande rollen i barnets liv. Barnet anses då flytta över känslorna det haft för sina ursprungliga

föräldrar till de psykologiska föräldrarna. Detta kan användas som ett argument för att barn som växer upp i familjehem ska få stanna där för att familjehemsföräldrarna har blivit barnets psykologiska föräldrar. Förespråkare för detta synsätt väljer ut familjehemmen utifrån att de ska antas fungera stabilt för en lång tid framöver och de förespråkar en omställningsfas för barnen utan kontakt med föräldrarna (Andersson & Hollander, 2004).

Det relationsorienterade synsättet däremot innebär att man ser på barnets kontakt med sina biologiska föräldrar som totalt oersättlig. Behov av förbindelse med sina rötter väger tyngre än andra behov. Detta synsätt utgår från idén om att den förälder som barnet får en relation till när det är helt nyfött blir barnets psykologiska förälder, en roll som ingen annan kan fylla. En annan bit som är viktig inom det här synsättet är barnets identitet. Man anser att man knappt ens kan se på barnet som en fristående enhet, utan att personen måste betraktas som knuten till sin biologiska mamma och pappa för att ha en fullständig identitet och må bra i denna. Utan kontakt med sina föräldrar förlorar barnet även kontakt med en bit av sig själva. Däremot i de enstaka fall där kontakt med de biologiska föräldrarna är direkt farligt för barnet får man inte utnyttja detta synsätts argument för att föräldrarnas önskan till kontakt ska tillfredsställas. Man ska ändå eftersträva någon form av kontakt så länge det kan antas vara bra för barnet och i de fall där detta inte passar sig att barnet i alla fall får kunskap om sitt ursprung. Förespråkare för detta synsätt antas välja ut familjehemmen snarare efter hur bra de kommer lyckas samarbeta med föräldrarna för deras gemensamma mål att få tillbaka barnet hem. För detta krävs bland annat en frekvent kontakt (Andersson & Hollander, 2004).

Lagar, regler och socialtjänsten anses förespråka det relationsorienterade synsättet i och med att samhörighet, kontakt och återförening ska eftersträvas i barnavården (Andersson & Hollander, 2004). ”Men ofta görs inget aktivt från socialtjänstens sida för att föräldrar och barn i familjehem ska upprätthålla kontakten med varandra och för att barn ska kunna återvända hem” (Andersson & Hollander, 2004, s 59).

PSYKOPATOLOGI

Psykopatologi definieras som läran om psykiska symptom, störningar och sjukdomar (Fahlke & Johansson, 2012a). Både arv och miljö utgår man ifrån samt både psykologi och psykiatri. Psykopatologin blir ett slags sammanfattande begrepp för hela den psykiska ohälsan och olika teorier och praktiker som florerar på området (Fahlke & Johansson, 2012b). Fahlke och Johansson (2012b) utgår från tre stora områden som bas i sin bok och ser dem som likvärdiga:

- Psykoanalytiska psykologin, som kretsar mycket kring känslor och konflikter
- Kognitiva psykologin, som handlar om tankemässiga strukturer och olika beteenden
- Biologiska psykologin, om neurobiologiska funktioner och genetik

De tre betonar olika saker vad gäller exempelvis vad som ska ses som normalt och inte, vad som leder till psykisk ohälsa och hur olika åkommor definieras. Författarna vill däremot i boken visa på att man kan föra en behärskad diskussion och slippa det ofta rådande antingen-eller-förhållandet mellan teorier. Inom vården har man också ett diagnostiseringssystem som bygger på ett sammanförande av teorier och förespråkar behandling (Fahlke & Johansson, 2012b).

Psykopatologi och anknytning

När man talar om samspelet mellan anknytningsteori och psykopatologi är en diskussion lik den med hönan och ägget högst relevant. Broberg och medarbetare (2008) menar att det inte finns en enkel orsakskedja som visar på vad som beror på vad utan snarare är verkligheten sådan att anknytningsproblem och psykopatologiska besvär har en ömsesidig påverkan på varandra (Broberg et al., 2008).

Som exempel på samband mellan anknytningsteori och psykopatologi visar Broberg et al. (2008) på relationen mellan otrygg anknytning överlag och depression. Den inre arbetsmodellen vid otrygg anknytning liknar det negativa tänkandet vid depression då den handlar om att ”inte vara värd kärlek och omsorg”. Sambandet mellan dessa två handlar även om den brist på självreglering som återfinns hos den otryggt anknuten individen. I trygga sammanhang kan barnets svåra känslor få en sund plats i barnets liv på så vis att det upplever dem som jobbiga, men genom att gå med dem till sin förälder avlastas dem och upplevs därmed inte lika farliga. Någon med otrygg anknytning kan inte härbärgera sina känslor på samma vis och har mindre förmåga än någon med trygg anknytning att tänka om sitt tänkande. Därmed finns en ökad risk för att misslyckanden och avvisande leder till depression (Broberg et al., 2008).

Man ser även ett samband mellan otrygg-ambivalent anknytning och generaliserad ångest och social fobi. Någon med otrygg-ambivalent anknytning har som sagt inte haft möjlighet att utforska världen och därmed inte lärt sig bemästra den. Ett sätt att dämpa den oro och ångest som utforskade och skrämmande situationer ger är att helt enkelt undvika dem. Onda cirklar uppstår därmed eftersom livet alltmer innehåller svårare utmaningar som undviks för att dämpa oro och ångest (Broberg et al., 2008).

METOD

Studien baseras på kvalitativa grunder då vi är intresserade av att få ta del av intervjupersonernas syn på verkligheten (Bryman, 2011). Vi intar en hermeneutisk utgångspunkt, vilket enligt Thurén (2007) innebär att man ägnar sig åt förstående tolkning snarare än att förklara det man undersöker. Detta är vanligt när man gör studier på människor. Vår ontologiska och epistemologiska grund är av

konstruktionistiskt slag. Kvale beskriver att ett sådant tankesätt kännetecknas av att ”*människans värld är en samtalsvärld*” (Kvale, 2009, s 323). Detta innebär att vår ambition inte är att beskriva verkligheten som något som *är*, oberoende av betraktaren, utan snarare så som den benämns i ett interpersonellt möte. Utifrån en fenomenologisk ansats strävar vi efter att förstå den *levda erfarenhetsvärlden*. Med andra ord utgår vi från ett ”inifrånperspektiv” då vi har frågat efter informantens upplevelser och erfarenheter. Denna explorativa hållning har sedan följts av en deskriptiv ansats i studiens rapportering (Thomassen, 2007).

Studien utgår från en induktiv ansats. I sammanhanget för denna studie innebär det att teorin bygger på empirin. Vi gick in i studien i ett explorativt syfte och lät det empiriska materialet leda mot teori istället för tvärtom (vilket representerar ett deduktivt synsätt). Dock är det svårt att vara helt icke-styrd av teori. Tidigare kunskap och förförståelse gör att vi inte kan vara ett ”tomt blad” (Thomassen, 2007). Vår förförståelse är till vis mån liknande eftersom vi genomgått samma utbildning inom socialt arbete. Utöver det visste vi relativt lite om ämnet för vår studie. En av oss hade något (om än väldigt lite) mer kunskap rent generellt om arbete inom socialtjänst. På olika sätt (som beskrivs i Bakgrund) hade vi kommit i kontakt med föräldrar vars barn omhändertagits i enlighet med § 2 LVU. Dessa erfarenheter ledde till att vi hade en något ifrågasättande hållning till socialtjänstens arbete med de biologiska föräldrarna. Dock menar vi att vi inte låtit denna något kritiska hållning färga vårt arbete, den har snarare varit ett startskott för studien. Vår ansats har inte varit att samla in empiri för att stödja våra kritiska farhågor utan snarare att (så objektivt som möjligt) undersöka hur förhållandena är sådana de är upplevda och erfarna av våra informanter.

URVAL

Urvalet för studien är målstyrt. Detta är ett strategiskt sätt att samla sitt urval då forskaren väljer ut de personer som är relevanta för frågeställningen. Vi har utgått från ett *bekvämlighetsurval* då vi vände oss till olika socialkontor i staden och därigenom lyckades få tag på socialsekreterare som var intresserade av att medverka. Med andra ord valde vi de informanter vi fick tillgång till. Anledningen till att vi valde att använda oss av just detta urval är att vi anade att det var svårt att få tag på informanter på annat sätt. Naturligtvis finns begränsningar i detta sätt att använda sig av urval, exempelvis det faktum att spridningen av t.ex. egenskaper och erfarenheter riskerar att vara liten. Vi ser dock inte detta som något problem eftersom vår ansats inte är att göra en studie med representativa resultat utan snarare göra en mer ingående analys (Bryman, 2011).

Vårt urval består av fem informanter då vår utgångspunkt med tanke på den begränsade tiden vi hade till förfogande, var att fyra till sex skulle vara lämpligt. Informanterna arbetar i Göteborg med omnejd och har titeln socialsekreterare. På

deras nuvarande arbetsplats har de arbetat alltifrån ett till åtta år och varit utbildade socionomer i upp till sjutton år. Informanterna har olika typer av arbetsuppgifter. Vissa utreder LVU-ärenden samt har hand om ärendena medan andra tar över LVU-ärenden från utredarna och arbetar med ansvar för barn, familjehem och förälder. På sitt bord har de just nu mellan två och sjutton LVU-ärenden enligt § 2. Alla har vidareutbildat sig via arbetsplatser inom olika områden. Som exempel kan nämnas utbildning rörande våld i nära relationer, barnsamtal och MI (motiverande intervju). Kön och ålder på informanterna ansåg vi var irrelevant både när vi sökte informanter och att ange här.

I vårt sökande efter informanter kontaktade vi alla socialkontoren i Göteborgs kommun och när detta resulterade i för få informanter kontaktade vi ytterligare några ställen utanför staden tills vi fick tillräckligt många som ville ställa upp. Vi startade vår sökning genom att skicka ett mail till enhetschefer för någon typ av familjeenhet vid respektive socialkontor. Mailet bestod av ett missivbrev (se bilaga 1) med information om vår studie och att vi var intresserade av att intervjua socialsekreterare som är i kontakt med de föräldrarna vars barn omhändertagits i enlighet med LVU § 2 samt att vi nästkommande vecka skulle kontakta dem via telefon för att fånga upp eventuellt intresset för att delta i studien. När vi kommit till detta stadium i vår sökning blev vägen ganska snårig. Det var svårt att nå enhetscheferna, några hade inte haft tid att undersöka hur intresset på deras enhet var och andra meddelade att socialsekreterarna inte hade tid att ställa upp i en intervju. När vi, som vi redan berört, utvidgade vårt sökande genom att kontakta fler socialkontor på liknande sätt hade vi så småningom fått tag på fem informanter att intervjua.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Vi valde att utföra *semistrukturerade intervjuer*, vilket ger intervjun struktur på så vis att den har sin bas i en förberedd intervjuguide, men att informanten samtidigt har frihet att utforma svaren på sitt egna sätt. I intervjuerna utgick vi från den intervjuguide vi konstruerat som behandlade områden rörande föräldrarnas hjälpbehov, socialtjänstens insatser och rollfördelning (se bilaga 2). Inom ramen för en semistrukturerad intervju gav det även oss som intervjuare möjlighet att ställa följdfrågor på de svar informanterna gav som vi ansåg vara av relevans att utforska närmare (Bryman, 2011; Kvale & Brinkman, 2009). Innan första intervjun valde vi att testa vår intervjuguide genom att hålla en fiktiv intervju, s.k. pilotintervju, via Skype (av logistiska skäl) med en kvinna som arbetar med barnrelaterade frågor som socialsekreterare. Vi upplevde det som mycket lärorikt att prova på intervjusituationen för att vi skulle få känna oss bekväma i den situationen, men också för att se vilka frågor som behövde omformuleras, strykas eller läggas till. Denna pilotintervju resulterade i några ändringar i vår intervjuguide. Vi lät inte informanterna ha tillgång till intervjufrågorna i förväg. Vi ville inte riskera att de pratade sig samman med kollegor eller tänkte ut svar som skulle få dem att framstå som så bra som möjligt i sitt yrkesutförande. Vi var mer intresserade av spontana svar än en process vi inte skulle ha kontroll över.

Detta med risken att något viktigt inte kom med på grund av att informanterna inte fått tänka igenom vad sina svar skulle innehålla i förväg.

Intervjuerna skedde på de olika socialkontoren i enskilda rum. Alla intervjuerna spelades in och varade mellan 45 och 60 minuter. Vi började intervjun med att presentera oss själva, studiens syfte samt hur intervjun var tänkt att gå till. Därefter följde en information kring etiska riktlinjer följt av att informanterna skrev på ett samtyckesformulär (se bilaga 3). Själva intervjuandet skedde växelvis då vi delade upp intervjuguiden i fyra delar där vi var och en turades om att ha rollen som intervjuare. Vi avslutade varje intervju med att fråga informanterna om det fanns något de ville tillägga eller förtydliga och om det skulle gå bra att vi återkom till dem om det fanns något vi undrade vidare eller om något var oklart. Därefter ställdes frågan om de ville få den slutgiltiga uppsatsen, något som alla var intresserade av, samt tackade dem för deras medverkan.

Efter varje intervju skrev vi på varsitt håll ner våra känslor från före, under och efter intervjun. Vi skrev också ner tankar vi fått, som exempelvis: hur upplevdes den här personen i sitt arbete?, var något extra intressant?, hade informanten något slagord? och liknande. Det hela blev en slags sammanfattning för varje intervju. Det visade sig att vi skrev ner väldigt liknande saker och höll med varandra i våra anteckningar. Vi anser att detta kan antas ge våra tolkningar extra trovärdighet (reliabilitet). Det har även hjälpt oss att komma ihåg vem som var vem och hur de var under vårt analysarbete. Det insamlade materialet skrevs ut noggrant (då vi skrivit ut citat i resultatredovisningen har vi ibland gjort små ändringar från talspråk till skriftspråk för att göra det tydligare för läsaren). Därefter startade vår analys.

Vår analysmetod är kodning enligt Charmaz, vilken är inspirerad av den forskningsmetod som kallas Grounded Theory. Kodningen sker i två steg och hjälper en att få fram en struktur att presentera resultatet utefter. Först gör man en initial kodning, vilket innebär att man ger den data man samlat in detaljerade koder som ringar in de svar man fått. I nästa steg, som kallas fokuserad kodning, ser man ut de koder som är vanligast och som ger mest analysvärde. Sedan skapar man nya koder utefter detta genom att slå ihop olika initiala koder. De nya koderna styr sedan den vidare granskningen av ens datamängd. Vissa koder och viss information från början tas inte med. Hela processen kan ses som att man fragmentiserar och sedan sätter ihop igen, vilket är en lärorik process där samspelsmönster blottas. Teman kan man sedan använda synonymt med ordet kod, eller se som en grupp av koder (Bryman, 2011) – vi väljer att se teman och koder synonymt i denna uppsats.

Rent praktiskt gick vi tillväga enligt följande. Efter att vi transkriberat det inspelade materialet läste vi allt och markerade nyckelord för varje stycke samt meningar vi tyckte kunde passa som citat. Allt från väldigt intressant till mindre intressant markerades. Vi skrev sedan långa listor med detaljerade koder över de markerade orden/meningarna. Koderna märktes upp med nummer på frågan och nummer på informanten för att lättare hålla ordning på varifrån det ursprungligen var hämtat. Det hela blev som ett uppbrabbande av en mängd små teman. Efter det

började vi möblera om dessa små teman till andra som vi tyckte berörde samma sak – härmed bildades subteman . På detta sätt kunde huvudteman identifieras, som visade sig röra både teman från vår intervjuguide, men också helt utomstående teman. Fem huvudteman och sexton subteman identifierades. Se tabell 1 nedan för en översikt över resultatstrukturen. Det finns säkert andra teman att finna i resultatet, men vi bedömer att utifrån empirin tillsammans med syfte, frågeställningar, teorier och tidigare forskning så är vårt sätt att analysera materialet mycket lämpligt.

Tabell 1

Huvudtema	Subteman
<i>Arbetsprocessen</i>	Olika hjälpbehov som identifieras Hur startar det hela? Vilka insatser sätts in för att möta hjälpbehoven? Vad händer sen?
<i>Tillvägagångssätt</i>	Relationen Syfte Vad mer är viktigt? Föräldrarnas motivation
<i>Tid och resurser</i>	Tid som bristvara Extraresurser behövs Är det värt det?
<i>Den professionella rollen</i>	Central och viktig roll Komplext och svårt jobb
<i>Den viktiga föräldrarollen</i>	Barnperspektiv kontra föräldrarätten Förändringspotential Alltid förälder

Huvud- och subteman i resultatstrukturen.

I uppsatsen har vi en del ord som vi vill förtydliga. När vi skriver om föräldrar menar vi alltid biologiska föräldrar, när vi skriver om omhändertagande menar vi alltid omhändertagande enligt LVU § 2 och när vi skriver om återförening menar vi alltid att barn flyttar hem till sina biologiska föräldrar.

VALIDITET, RELIABILITET OCH GENERALISERBARHET

Validitet betyder att man hållit sig till sin plan med undersökningen och inte undersökt något annat än vad man från början tänkt (Thurén, 2007). Validitet rent konkret är att välja en passande metod för det syfte och de frågeställningar man valt (Kvale, 2009). Vi anser att vi valt en väl lämpad metod för vår studie och vi har hela tiden eftersträvat att utföra denna på ett försvarbart sätt och med tydligt mål. På så vis anser vi oss göra anspråk på hög validitet.

Reliabilitet innebär tillförlitlighet i de uppgifter man får in. – Datainsamlingen ska ha utförts korrekt och urvalet gjorts på så att tillfälligheter och slump i svaren elimineras så långt det är möjligt (Thurén, 2007). Kvale (2009) definierar reliabilitet som att undersökningen ska gå att upprepa på så vis att man får samma resultat. Detta menar han dock alltid blir svårt inom kvalitativ forskning på grund av unikheten i informanter, situationer, forskare med mera. Reliabiliteten kan därför anses vara låg i vår undersökning just på grund av att den är kvalitativ. Det vi gjort för att öka tillförlitligheten är att gå in för att sköta våra intervjuer så metodologiskt rätt som möjligt, välja informanter från olika socialkontor för att inte fokusera enbart på en viss arbetsplats kultur samt inte själva ha någon relation till informanterna sedan innan.

Generaliserbarhet betyder att man kan överföra de resultat man får i sin undersökning till att gälla allmänt (Thomassen, 2007). Huruvida resultaten i slutändan kommer vara generaliserbara eller ej är en viktig fråga. Eller? För att vända på det kan man fråga sig ”varför generalisera?” Ur ett konstruktionistiskt perspektiv är kunskap socialt och historiskt kontextberoende och därmed inte giltig för alla platser och tider (Kvale & Brinkman, 2009). Väljer man en kvalitativ metod blir detta på bekostnad av generaliserbarheten, då det bara är kvantitativa undersökningar som resulterar i statistik (Thomassen, 2007). Vår förhoppning är att lyfta fram viktiga aspekter av hur socialsekreterare ser på behovet av hjälp hos biologiska föräldrar av deskriptiv karaktär och som visar att dessa socialsekreterare ser på det så här. Även om resultaten inte är att anses som generaliserbara tror vi att det finns flera delar av vår empiri som kan innebära en igenkänningsfaktor för fler socialsekreterare i liknande situation. Man kan dock påstå att det finns en vits i att tala om en viss grad av generaliserbarhet vår kvalitativa studie genom att jämföra våra egna resultat med tidigare forskning och teori när de visar sig vara samstämmiga (Kvale, 1997).

STUDIENS BEGRÄNSNINGAR

Med tanke på de svårigheter vi hade att få tag på informanter och de negativa effekter detta fick för oss rent tidsmässigt har vi lärt oss vikten av att börja i tid och med ett större sökfält än vad som beräknas vara tillräckligt.

En forskningsstudie sker sällan som en linjär process. Detta fick vi erfara då vi i slutet av vårt arbete upplevde att vi gjorde bäst i att omformulera vårt syfte en aning. Detta på grund av att det föregående syftet inte fångade upp sättet socialsekreterarna arbetar på (något som blev ganska centralt under intervjuerna) utan bara hur man såg på behovet av hjälp hos föräldrarna. Därför fanns det nu inaktuella syftet med i det missivbrev som skickades till enhetscheferna. Dock tror vi inte att detta påverkat vår empiri nämnvärt utan snarare att förändringen har en positiv effekt då den gjort att studien blivit än mer sammanhängande för läsaren.

Kodning i kvalitativa studier får en del kritik. Risken finns för en fragmentisering av data och dekontextualisering. Den som är ansvarig för studien lägger också in mening i de koder denne väljer, vilket påverkar hur denne tolkar resultatet (Bryman, 2011). Skau (2007) menar att insikt är första steget mot att förbättra och förändra. Vi tar till oss riskerna med denna teori och eftersträvar att verkligen se det informanterna säger utifrån det sammanhang detta sagts i. I vår kodning har vi dessutom försökt sträva efter andemeningen i informanternas svar snarare än våra egna slutsatser. Vi har också försökt lämna så lite fakta som möjligt utanför vår kodning. Vi förstår däremot att vi alltid kommer påverka den information vi lägger vår hand vid, men genom att vara medvetna om detta hoppas och tror vi att denna risk begränsas. Vi vill reservera oss för feltolkningar av det informanterna försökt förmedla.

ETISKA ÖVERVÄGANDEN

Begreppet *fronesis* innebär praktisk visdom och är ”*förmågan att bedöma och påverka situationer på ett sätt som leder till ett allmänt hedervärdigt livsbeteende*” (Kvale & Brinkman, 2009, s 83). Att handla etiskt innebär för forskaren inte enbart att hålla sig till regler, utan också om att inneha en etisk kompetens (praktisk visdom) och känslighet för den kontextuella situationen. Kvale beskriver detta som att ”*det handlar om att se och bedöma snarare än att universalisera och beräkna*” (Kvale & Brinkman, 2009, s 96).

Den asymmetriska maktrelationen mellan intervjuare och informant kan påverka intervjuresultaten (Kvale & Brinkman, 2009). Därför valde vi att vara extra tydliga inför varje intervju att tala om för informanterna att vi var intresserade av att få höra deras åsikt, att de fick svara precis hur de tänkte och att vi inte satt inne på några ”rätta” svar. En annan viktig reflektion när det gäller maktaspekten är att den är aktuell även när det gäller rapporteringen och analysen av resultaten. Rapporteringen sker med våra ord och tolkningar som ur någon annans synvinkel, kanske inte minst informantens egna, troligen sett annorlunda ut (Kvale &

Brinkman, 2009). Därför har vi försökt vara öppna för vad vi tror att informanten menar istället för att dra för snabba växlar på empirin.

För att samhället och dess individer ska utvecklas spelar forskning en mycket stor roll. Samhället och individen kan därför ställa krav på att forskning ska bedrivas. Detta krav, som kallas *forskningskravet*, måste dock vägas mot det skydd mot otillbörlig insyn, psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning som samhällets medlemmar har, det så kallade *individskyddskravet*. Varje forskare är därför skyldiga att ta hänsyn till individskyddskravet och dess fyra huvuddelar; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2002). Nedan redovisas de överväganden vi gjort i detta avseende.

I enlighet med informationskravet meddelade vi informanterna skriftligen (både i genom missivbrevet till enhetscheferna och i samband med själva intervjutillfället) att deras deltagande är frivilligt och att de närhelst kan välja att avbryta sin medverkan. Här meddelas även studiens syfte och hur den kommer att genomföras samt hur den kommer att offentliggöras. Vi ställde även frågan huruvida det finns intresse av att ta del av slutresultatet. Vidare inhämtade samtycke från informanterna via ett samtyckesformulär (se bilaga 3) i enlighet med samtyckeskravet. Även här betonas deltagarens rätt att avbryta sin medverkan samt hur länge och på vilka villkor de vill delta. I enlighet med konfidentialitetskravet har vi strävat efter största konfidentialitet, även när det gäller förvaring av uppgifterna. Genom att presentera resultatet på gruppnivå har vi försäkrat oss om att ingen enskild informant kommer att kunna identifieras. Uppgifter som rörde identifierbara personer har vi varit noga med att anteckna och förvara på ett säkert sätt. I enlighet med nyttjandekravet försäkrar vi att de uppgifter som samlas in inte kommer att användas i andra syften än forskningsvetenskapliga (Vetenskapsrådet, 2002).

RESULTAT

Som vi tidigare berättat har vi valt att dela in resultatet i fem huvudteman. Dessa är arbetsprocessen, tillvägagångssätt, tid och resurser, den professionella rollen samt den viktiga föräldrarollen. Varje huvudtema har sedan två till fyra subteman (se tabell 1).

ARBETSPROCESSEN

Detta huvudtema handlar om de hjälpbehov föräldrarna har och om själva förloppet i arbetet med dessa.

Olika hjälpbehov som identifieras

De hjälpbehov informanterna beskriver att de biologiska föräldrarna har är av olika slag men handlar genomgående om att föräldrarna inte kan sätta barnets behov framför sina egna och därför inte kan ge barnet vad det behöver.

Hjälpbehoven som uppges är bland annat missbruk, fysisk och psykisk misshandel, sexuella övergrepp, psykisk ohälsa, obearbetade trauman samt funktionshinder. Misshandel och sexuella övergrepp beskrivs som ofta knutet till missbruk. Andra typer av problem är bristande ork, motivation eller probleminsikt. Man kan anses ärva problemen också, att orsaken till problemen är att man inte fått det grundläggande tillfredsställt själv som barn. *"Det man fått är det man ger"* som en informant uttrycker det. Detta kan röra anknytningsproblem och att sätta gränser. Att man *"ryker ihop"* är ofta bekymret med tonåringar säger någon. Samhällsstrukturer nämns också som en bidragande eller komplicerande faktor till varför vissa familjer och barn råkar illa ut, mer om detta senare.

Däremot är informanterna inte överens om vilket hjälpbehov som är vanligast vid ett LVU. De nämner missbruk, misshandel, psykisk ohälsa respektive funktionshinder.

Hur startar det hela?

Informanterna säger att omhändertagandet startar genom en ansökan eller en anmälan som inkommer till dem på socialtjänsten, ibland via ett omedelbart omhändertagande. Våld och missbruk uppges i högre grad innebära ett tidigt ingripande, men ofta sker omhändertagandet efter år av kontakt där man försökt men inte lyckats komma till rätta med problemen genom frivilliga insatser i hemmet (fast frågan är hur frivilliga insatserna är när ett LVU är annalkande säger någon). Någon berättar att barnet ofta hamnar i en så kallad jourfamilj först innan den viktiga matchningen med det blivande familjehemmet är helt klar. Sedan följer en lära-känna-period.

Informanterna beskriver att de hjälper föräldrarna både i krisen och traumat som det innebär när barnen precis hämtats samt att de hjälper i ett längre perspektiv. Hjälpserien ser väldigt olika ut beroende på såväl familjerna som socialkontoren. Man utreder och diskuterar med alla inblandade och ger sedan den insats man kommer fram till ska avhjälpa problemen (mer om detta i nästa stycke). De flesta betonar att barnets behov och barnets bästa ska vara det man utgår ifrån och att barnets vilja dessutom ska tas med i bedömningen. *"Barn får många gånger väldigt positiv utveckling när de väl placeras"* säger en informant. Vi får veta att vissa föräldrar själva kan sätta ord på vad som behövs, andra är beroende av att professionella gör det och vissa vägrar helt att ta emot hjälp (till och med de flesta enligt någon). Majoriteten av informanterna säger att de alltid försöker erbjuda hjälpen mer än en gång och jobba med motivationen när den tryter. Alla gör inte det. Några berättar om hur socialtjänsten har avtal med utomstående instanser, exempelvis Gryning och Baggium, vilket innebär att de så långt det är möjligt ska

sätta in insatser som erbjuds från deras breda utbud när inte den egna organisationen har vad som krävs.

Vilka insatser sätts in för att möta hjälpbehoven?

Utifrån informanternas svar verkar det finnas ett stort utbud för föräldrar som behöver hjälp och stöd på olika sätt. Här räknar vi upp allt informanterna ger exempel på. En del insatser nämns av flera informanter. Insatserna kan ske individuellt eller i grupp.

- Utanför socialtjänstens organisation uppges föräldragrupper, psykiatrisk öppenvård och slutenvård, missbruksvård, stöd från skolan (exempelvis skolcoacher) och förebyggare vid barnavårdscentraler och mödravårdscentraler.
- Inom socialtjänstens organisation verkar det vara vanligt med familjebehandlare, stöd vid umgängen, olika typer av bemannade mottagningar med aktiviteter och stöd för familjer, bemannade boenden samt familjehem. Man kan se det som att man ger sig själv som insats som socialsekreterare, att det är att ha mycket kontakt med socialsekreteraren som är det föräldrarna behöver. Även försörjningsstöds- och arbetsmarknadsavdelning kan behöva aktiveras.

Inom många av dessa alternativ kan man erbjudas samtal, vilket löper som en röd tråd i informanternas svar. – Föräldrarna behöver någon att prata med uttrycker de. Specifika metoder som nämns inom samtal är MST – multisystemisk terapi samt Marte Meo – analys av videoinspelat samspel mellan barn och föräldrar. Några uttrycker att man kan behöva dela upp behandlingen i två steg, så att man först kommer till rätta med exempelvis missbruk eller psykisk ohälsa för att sedan sätta in praktiskt/pedagogisk stöd i föräldrarollen.

Vad händer sen?

Alla är eniga om att det som sedan händer, parallellt med eventuell behandling, är att man har dels telefonkontakt med alla inblandade familjer och dels har möten. Mötena äger rum antingen i familjehemmet eller på socialkontoret och om det fungerar bra träffar socialtjänsten då föräldrar, barn och familjehemsföräldrar samtidigt. Det ideala verkar vara att man pratas vid och träffas mycket, särskilt i början, men detta har de olika kontoren olika möjligheter till tidsmässigt. Det som tas upp på mötena är vanligtvis hur ofta och var umgängen ska äga rum, vad som är viktigt under umgängen (man kan bland annat fokusera på att lägga undan dispyter), hur umgängen har visat sig fungera samt hur barnet har det i familjehemmet. Detta kan vara väldigt svårbehandlade teman då föräldrarna ofta vill träffa sina barn mer än vad socialsekreterarna tycker är lämpligt.

De flesta föräldrar vill ju ha mer kontakt med sina barn än vad som kanske är bra för barnet.

Uppföljning av ärendet sker sedan alltifrån varje dag till två gånger per år, även detta beroende på familjerna och socialkontoren. Någon uttrycker att tonåringar har behov av tätare uppföljning. På samtliga kontor lämnas fallet över från dem som utrett fallet till dem som bär ansvaret under själva placeringstiden (majoriteten av våra informanter har den senare rollen). Överlämnandet sker efter ungefär sex månader i förbindelse med att placeringen anses stadigvarande, det vill säga långsiktig. Det verkar som föräldern sällan har en egen socialsekreterare, förutom om den till exempel är i kontakt med en missbruksenhet. Prövning av om hela omhändertagandet ska kvarstå sker var sjätte månad, men även om en placering varar under många år ska man fortsätta jobba med föräldrarna säger några.

Om barnet flyttar hem berättar någon att man har en omställningstid för att alla ska vänja sig och sedan kan socialtjänsten börja ”slussa ut” sig själva. Ofta verkar det ta ganska lång tid innan man vill släppa familjerna i och med att ett LVU indikerar att det har varit väldigt allvarliga brister med i bilden. Det händer att samma barn placeras flera gånger.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Detta huvudtema rör vad som ska till för ett lyckat hjälparbete, förutom de mer schematiska delarna i arbetsprocessen. Vad som påverkar, vad man ska sträva efter, hur man känner och hur man tänker är det vi tar upp här.

Relationen

Relationen till föräldrarna är viktig säger de flesta och någon liknar den vid en allians. Någon menar till och med att relationen är själva förutsättningen för insatser. Däremot innebär relationen en mängd utmaningar och det är inte alltid enkelt att få till en bra kontakt uttrycker informanterna.

Det är inte alltid det går, men vi försöker.

Samtidigt kommer man aldrig vara deras favoritperson i och med att man tagit deras barn förklarar en informant. – Föräldrarna ser väldigt svart/vitt på socialsekreterarna, ena dagen är de goda och andra dagen onda, och socialsekreterarna menar att man får försöka stå ut i det. Någon nämner att det nog alltid finns en grundläggande misstro, som föds i den stund barnen omhändertagits. Ibland växer det fram parallellprocesser också berättar någon, där till exempel tillitsbristen som finns från föräldrarnas sida leder till dålig stämning och bråk på hela arbetsplatsen. Föräldrarnas stundvisa ilska och hat mot socialtjänsten är ett tema som går igen och att det kan vara svårt att hantera detta.

... hot och aggressivitet och cynismer och sarkasm ... mycket som man ska liksom överbrygga...

Samtidigt är det inte alla föräldrar som vågar ge uttryck för när de tycker illa om socialtjänsten heller, på grund av att de är rädda att de kommer förlora på det, uttrycker någon. De hade på så vis behövt en utomstående som de kunde vräka ur sig sina känslor till förklarar man.

Syfte med hjälparbetet

När vi frågar om syftet med hjälparbetet går svaren isär informanterna emellan. Majoriteten nämner också flera syften. De flesta säger klart och tydligt att målsättningen är att återförening biologiska föräldrar och barn. Resten är mer kluvna och någon uttrycker sig: *”Vi jobbar inte för att få hem barnen så mycket. Det är så det blir”*. Någon säger att syftet är allt ifrån att föräldrarna *”förverkat sin rätt”* och därmed mest behöver få till bra umgängen till i en del fall återförening. En informant speglar sin ambivalens i detta genom följande citat:

Å ena stunden så har man ju lust att bara be alla föräldrar fara och flyga som har utsatt sina barn för detta. Å andra stunden så ser man de enorma behov som föräldrarna har, det känns som man vill familjehemsplacera dem med ... det här är ju människor som har varit utsatta för en jävla massa skit själva för att annars skulle det inte ha blivit såhär. De har inte fått och inte kunnat ge...

Det finns också andra åsikter om syftet i hjälparbetet. Vissa handlar om barnen – att man ska jobba för att barnet inte ska fara illa under umgängen samt för en god kontakt i framtiden, att man ska jobba för barnens säkerhet, att man ska jobba utifrån barnperspektiv, barnets bästa och BBIC¹ samt att man ska jobba på ett sätt som kommer barnet till godo i stället för föräldrarna. Andra åsikter om syftet handlar i stället om föräldrarna – att man ska finnas där för föräldrarna och möta deras kortsiktiga och långsiktiga behov, att man ska förbättra och utveckla föräldraförmåga och livssituation så det blir tillräckligt bra eller åtminstone inte värre samt att man ska hjälpa föräldrarna att stå ut med att ha sitt barn placerat hela tiden (detta gäller både de som skadat sina barn i så hög grad att hemflytt aldrig kan anses aktuellt samt vissa föräldrar som har funktionshinder).

Vad mer är viktigt?

Förutom det som uttalas som syften identifierar vi flera andra nyckelord för vad informanterna fokuserar på när de jobbar.

Vissa av dessa nyckelord rör bemötandet. Man ska man vara rak, tydlig och ärlig och inte ha en hemlig agenda är det flera stycken som uttalar. Annars skadas tilliten säger någon. Man ska också se till att ge föräldrarna den information som

¹ BBIC (Barns behov i Centrum) är ett system som är till för att förbättra förutsättningarna för barnet och stärka dess ställning i den sociala barnvården (Socialstyrelsen, 2002).

är relevant påpekar några, både gällande fallet, lagen och föräldrarnas rättigheter. Man nämner att man ofta kan behöva informera om och om igen exempelvis för att man i en kris kan ha svårt att ta in fakta. Dialog och lyssnande är också viktigt är några inne på. Man ska helst träffas kontinuerligt och frekvent, särskilt i början när föräldrarna är i kris pratar många om.

Man måste ha mycket kontakt för att det ska bli bra.

I kontakten ska man också eftersträva struktur formulerar någon. Att ha respekt för och försöka förstå föräldrarna i sin situation uttrycker någon annan. Att man tar föräldrarna på allvar säger också någon.

Andra nyckelord kretsar mer kring de beslut socialsekreterarna tar. Dessa är att ha barnen i fokus genom barnperspektivet, barns bästa samt BBIC, vilket vi också kom in på i avsnittet "Syfte". En informant förklarar avvägningen såhär:

Vi tittar ju på barnets behov hela tiden kontra förälderns förmåga eller oförmåga...

Föräldrarnas motivation

Ett tredje område som också benämns som väldigt viktigt i informanternas arbete är föräldrarnas motivation till att förändra situationen.

Det finns alltid motivation, det gäller bara att hitta den.

Detta är ett stort tema i samtliga intervjuer och tas upp om och om igen. Flera tycker att man alltid måste försöka peppa föräldrarna, få dem att förstå att man vill jobba med dem och att det alltid är möjligt med förbättring. Någon anser att de allra flesta föräldrar inte tänker positivt.

Det är jätteviktigt med motivation, men också känna hopp...

Motivationsarbetet sker genom samtal. Man försöker ligga på utan att bli för jobbiga förklarar de, fast i vissa fall ger det bättre resultat att ta ett steg tillbaka också, säger någon. För att lyckas få föräldrarna motiverade kan socialsekreterarna betona föräldrarnas önskan om att få hem sina barn, säger några.

Oavsett om föräldrarna vill ha hjälp eller inte så ligger det alltid i vårt uppdrag att motivera föräldrarna.

Däremot uttrycker någon att den inte själv riktigt har utrymme i sin tjänst för att jobba med motivationen, utan tror och hoppas att behandlare och utredare jobbar med den i stället. Det bästa är, menar man, att föräldrarna är motiverade från början för att ett förändringsarbete faktiskt ska komma till stånd. Ibland kan det dock vara så att föräldrarna faktiskt *i stunden* inte har förmåga att kunna komma att ta hand om barnet, men kanske senare.

Någon annan säger att man inte jobbar så mycket med motivationsarbete över

huvud taget. Önskar föräldrarna minsta möjliga kontakt får man respektera det, men ändå informera om det som de måste få veta. Har man inte motivation beror det troligtvis på att föräldrarna känner sig förolämpade vilket hamnar i vägen, att de är nöjda med situationen eller att de inte förstår situationen. Det är därför tveksamt om man som socialsekreterare skulle kunna spela så stor roll.

De kan inte ta in att vi är några som vill hjälpa eftersom vi agerar som vi gör. Jag tror det har mycket med psykisk sjukdom att göra eller att man är lätt utvecklingsstörd.

Med tiden kan motivationen och motivationsarbetet förändras både åt ett positivt och negativt håll, pratar de flesta om, fast på olika sätt. Några berättar om att föräldrars missbruk (och annan problematik) ibland förvärras i och med omhändertagandet, kanske för att bedöva skuld och skam, vilket hindrar förändringspotentialen. Det nämns att går det fem till tio år utan att det händer så mycket lägger man inte mycket tid på motivationsarbete, men ibland gör också tiden att motivationen ökar i och med den personliga mognaden hos föräldrarna. Vissa ”försvinner mer och mer” och blir omotiverade med tiden fastän de varit motiverade först, berättar någon. Någon sammanfattar det bra genom att uttrycka att socialtjänsten är viktig i sammanhanget, men att allt inte hänger på dem – det kan hända alla möjliga saker på annat håll i föräldrarnas liv som gör dem motiverade eller omotiverade.

I någon intervju blir vi påmind om kontaktrebusar, att det gäller att knäcka koden i föräldrarnas agerande och att till exempel ilska och ovilja i själva verket kan vara ett sätt att ta kontakt. Man menar därför att motivation kräver tid, engagemang och kunskap.

TID OCH RESURSER

Detta huvudtema rör också vad som påverkar hjälparbetet, men på ett mer organisatoriskt och strukturellt plan.

Tid som bristvara

Tiden är både det som behövs och det som inte finns.

Samtidigt som flertalet informanter betonar vikten av att ha en fungerande relation med föräldrarna menar de att bristen på tid gör det svårt eller kanske till och med omöjligt för dem att upprätthålla en sådan relation. En informant beskriver det såhär:

Svårigheten är att vi inte har tid. Att vi inte har de resurserna att lägga, liksom jobba på det sätt som vi faktiskt skulle kunna göra. Att det eventuellt blir bättre relationer och mer samarbetsallianser liksom, att man verkligen jobbar för någonting.

Ännu en informant beskriver samma fenomen enligt följande:

... när vi har LVU-processer, om man har den typen av ärenden där man behöver träffa föräldrarna mycket och så, det äter upp hela arbetstiden och då hinner man inte med övriga ärenden liksom. Så då skulle jag önska det, att vi hade mer tid att ägna åt de ärendena där det pågår en LVU-process.

Medan några betonar vikten av att vara en person som har tät kontakt med föräldrarna framkommer samtidigt vikten av att hålla distansen till föräldrar och att ha en neutral relation. ”... annars hade man kunnat jobba häcken av sig liksom”, menar en informant.

Det är inte bara relationen som beskrivs bli lidande av tidsbristen utan även andra områden kommer i kläm. Angående hur insatser fördelas uttrycker sig en informant: ”De som skriker högst får”.

På grund av tidsbristen kan föräldrarna hamna i bakgrunden där deras behov inte blir tillgodosedda. Detta är en naturlig följd då alla våra informanter beskriver sig själva som *barnets* socialsekreterare. En informant beskriver situationen enligt följande:

... har man en förälder som står och skriker och jag vet att det inte påverkar barnet så jättemycket just nu och barnet står och skriker jättemycket då måste jag ta barnet alltid. Och sen så har jag åtta timmar på en arbetsdag liksom. [...] Och det är väldigt synd att det är så.

.... vi har ju givetvis ett ansvar att ha kontakt med föräldrarna... Vi har sagt att vi har inte tid med det, att jobba med föräldrarna, för vi måste prioritera barnen och de familjehemmen som tar hand om barnen, vilket inte är bra. Det ska inte vara så... men det är så det ser ut i verkligheten att vi måste prioritera ner det, vilket blir konsekvenser.

Någon beskriver också att motivationsarbetet blir lidande på grund av tidsbristen och någon annan jämför resurserna med tidsperspektivet och menar att socialtjänstens utbud är tillräckligt bra, men att det är för lite av det. I vissa fall är det så att föräldrarna får den typ av hjälp de behöver, men inte i tillräckligt stor grad för att deras problem ska avhjälpas. Det faktum att man är en stor organisation inom socialtjänsten innebär också en brist eftersom ”*allting tar tid*”. Även när man lämnar över ett ärende till någon annan beskrivs detta som tidsödande då det finns olika åsikter hur ärendet ska skötas, vilket gör att det tar tid innan föräldrarna får det stöd de behöver.

Extraresurser behövs

Flera informanter beskriver att situationen på socialkontoret är mycket besvärlig. Tunga ärenden, underbemanning och överbelastning leder till en känsla av frustration.

”*Man kan alltid göra mer, man kan alltid göra bättre...*”, suckar en informant.

I intervjuerna är det flera som talar om att de eftersöker extra resurspersoner i arbetet med föräldrarna. Eftersom det kan ta tid från det att ett omhändertagande gjorts till dess att en förälder får en insats talar man bland annat om behovet av en person som kan vara en länk mellan föräldern och socialtjänsten, som kunde vara ett extra stöd för föräldern i den situationen den är. Någon annan beskriver ett liknande behov av en ”*tredje person*” som kan finnas med vid umgänge och observera samspelet mellan förälder och barn och kunna gripa in om det inte fungerar. Det finns även önskan om att familjebehandlarna ska kunna ha en större flexibilitet och därmed göra det möjligt för föräldrarna att möta dem utanför kontorstid och under helgen. Några eftersöker kontakt med en psykolog i arbetet, dels som stöd för de professionella och dels som behandlare. Det finns även en önskan om att få tillgång till en läkare som kan utföra läkarundersökning på de barn som blir placerade i föräldrahem.

Där finns en liten spricka, för familjehemmen tänker att det gör socialtjänsten när barnen placeras och vi tänker ibland att ja men det ser familjehemmen till, att de blir hälsoundersökta...

Om fler resurser skulle stå till förfogande finns en ambition att arbeta på ett mer strukturellt plan, exempelvis med det ekonomiska systemet och skyddsnetet.

... det finns otroligt mycket man skulle kunna göra om vårt samhälle skulle prioritera socialarbetet och prioritera de här barnen. ... man pratar ju mycket om barnfattigdom just nu, men det är föräldrar som är fattiga, alltså men barn är ju inte fattiga, de har ju inga inkomster så det blir väldigt konstigt...

Man skulle även vilja ha ett närmare samarbete med skolorna samt mer skraddarsydda och tidigare insatser.

Är det värt det?

Det är inte bara bristen på tid och resurser som är ett bekymmer för socialsekreterarna. Några av dem beskriver ett dilemma de ställs inför på grund av tids- och resursbrist. Dilemmat handlar om huruvida det är värt att lägga resurser på föräldrarna.

Det är tyvärr sådana frågor man får ställa sig liksom, för att till syvende och sist så är det ju skattebetalarnas pengar liksom.

Då vi talar med våra informanter angående motivationsarbete ställer sig några frågande till om det alltid är lämpligt att motivera föräldrarna med tanke på eventuella negativa konsekvenser för barnet. När exempelvis en tonåring har ett fungerande liv i familjehemmet, är det då värt att ”*röra upp*” dennes liv genom att motivera föräldrarna till bättre kontakt med sitt barn? Här poängteras också vikten av att arbeta med föräldrarna redan då ett omhändertagande initieras. Detta beskrivs av en informant enligt följande:

Men jag tänker, låta henne vara, inte dra igång föräldrar ibland, inte skapa massa

förhoppningar utan jag tänker att ska man börja jobba då får man göra det från början.

DEN PROFESSIONELLA ROLLEN

Det här huvudtemat rör innehåll och utmaningar i socialsekreterarens roll och vad den har för betydelse.

Central, viktig roll

Socialsekreterarna i studien beskriver sig själva som mycket värdefulla i arbetet med LVU-ärenden. Någon beskriver även hur deras roll blir än mer central i sådana ärenden än i andra typer av ärenden eftersom socialsekreteraren träffar klienten oftare.

Ja den är viktig och det kan faktiskt vara så att vi är de enda som familjerna egentligen möter.

... information från oss och samverkan med oss det vill ju alla familjer ha ändå.

Någon menar att samtidigt som socialsekreterarens roll är jätteviktig så ser man en negativ trend där man går mot att alltmer bli "sociala administratörer".

Vi lever nu i organisationer överlag som försöker göra socialsekreterarens roll mindre viktig. Vi blir mer och mer administratörer. Utreda, färdig, smack. Det är liksom utreda och sen så ska det liksom in en insats och sen så lämnar man över, följer upp. Man är inte så delaktig.

Man menar att nittiotalets ekonomiska kris ännu påverkar dagens sociala arbete och innebär fler administrativa arbetsuppgifter för socialsekreterarna. Det som förut var socialtjänstens administrativa personals arbetsuppgifter har nu övergått till att bli socialsekreterarnas ansvar.

... de flesta vill ju jobba behandlande. Det är väldigt få som söker till socialt arbete för att liksom administrera. Man vill gärna jobba med familjer, med människor så.

Socialsekreterarens roll beskrivs inte bara som viktig och central, utan även som dubbel och paradoxal. Socialsekreteraren är både föräldrarnas vän och fiende, vilket vi också berört i avsnittet "Relationen".

Vi är aldrig mer myndighetsutövande och kontrollerande än när vi är i en LVU-process, men vi är heller aldrig mer motiverande och stöttande.

Det kan nog bli en väldigt konstig sits för föräldrarna. De har bara mig att vända sig till och samtidigt är jag, eller min företrädare då, liksom den som har omhändertagit barnen.

Att dela upp det ansvar som socialsekreteraren har för både barn, förälder och familjehem på fler professionella ser någon som en dålig lösning på detta

dilemma. Istället poängteras vikten av att jobba upp ett förtroende, något som kräver både tid och tålmod.

Socialsekreterarna ser på sin roll som väldigt ansvarstagande, ett ansvar som delas med inblandade kollegor. Detta innebär ansvar när det gäller att initiera arbetet med föräldrarna likväl som under hjälparbetets gång genom att exempelvis motivera samt ibland föreslå andra eller nya insatser. Vad gäller den senare delen ser man ett något större utrymme för ett ansvarstagande från föräldrarnas sida.

Vi har ju ett ansvar för att följa upp och titta på vart det tar vägen liksom och sen så har ju behandlaren ett ansvar för att göra ett arbete och föräldrarna ett ansvar att liksom delta och så.

Någon beskriver även ett ansvar som handlar om att göra föräldrarna delaktiga i besluten.

Det är ju inte bara så att jag kan sitta på en expertposition och säga att jag tycker att ni ska ha det här och det här utan vissa behov kan jag ju vara tydligt med att säga det här behöves, det här tycker jag är viktigt och sen får jag ta in var föräldrarna också tänker att de vill ha. Men det är ju vi som har, alltså myndighetsrollen här, så vi har ju ansvaret.

Komplext och svårt jobb

Vår upplevelse, efter det att alla intervjuer genomförts, är att flertalet av våra informanter verkar tycka att deras arbete är roligt och givande. Många är också nöjda med och stolta över de insatser som deras arbetsplats har att erbjuda föräldrarna. Arbetet upplevs samtidigt som tungt och svårarbetat och socialsekreterarna ställs inte sällan inför svåra avvägningar. Man beskriver omedelbara omhändertaganden och vård enligt LVU som ”ett jättestort ingrepp i en familj” och ”brutalt”. Även om man vet att man arbetar i enlighet med lagen och arbetsplatsens riktlinjer beskriver flera informanter en känsla av tvivel kring sina bedömningar.

Jag tänker att alla bedömningar vi gör är inte ... de är svåra! Och det är svårt att någonsin känna sig hundra procent säker på att man bedömer rätt. Men de är ändå ganska välgrundade liksom.

... det är mycket sådana funderingar liksom; vad är det för jobb vi gör egentligen och hur gör vi det?

Några talar även om en känsla av frustration som en del av arbetet.

Svårigheten kan ju bli om man känner att man liksom har slut på idéer efter ett tag liksom att vi har en viss typ av utbud ”det här kan ni få hjälp med” och så testar man och så när inte det fungerar det är ju det som kan vara frustrationen hos handläggarna att man själv bara ”shit vad ska jag göra? jag har försökt det här och det här och jag ser inte att det sker en förändring”.

Någon menar att arbetet kan innebära även en känsla av oro.

Ibland har jag varit orolig för föräldrar när man ser att de går in i en kris och man blir orolig för att de blir självmordsbenägna.

Det är inte bara i majoriteten av informanternas svar utan även genom hur egna erfarenheter knutet till undersökningen som vi förstår att socialsekreterarna upplever sitt arbete som stressigt. Många enhetschefer var väldigt svåra att nå, några uttalade att de inte haft tid att ta sig an vår fråga och andra meddelade att socialsekreterarna inte hade möjlighet att träffa oss en timme för intervju. Det berättas hur en socialsekreterares ambition och dennes arbetstid inte alltid går ihop.

Men om jag gör allt det där så går ju jag sönder.

Jag höll på att krascha i höstas för att jag jobbade för mycket och hade alldeles för mycket övertid, men mina kollegor sa: "du måste skydda dig själv, du måste skydda dig själv!"

Någon beskriver att en konsekvens av att tänka på sin egen hälsa och att hålla sin arbetstid är att man får dåligt samvete. Det nämns också att det skulle vara bra med mer handledning för att lättare reda ut alla de känslor och svårigheter man upplever.

DEN VIKTIGA FÖRÄLDRAROLLEN

Detta huvudtema handlar om vikten av att föräldrarna finns tillgängliga i arbetsprocessen och olika aspekter av den roll föräldrarna har.

Alltid förälder

Är det då viktigt att ha med föräldrarna? Svaret från informanterna är ett ja – så långt det är möjligt och så länge det är bra för barnet. Man kommer alltid vara förälder för sitt barn oavsett på vilket sätt, säger några. Man är viktig för barnets identitet och relationen till föräldrarna påverkar hur barnet har det jättemycket.

Det är också viktigt för föräldrarna att få känna sig som föräldrar även om de inte bor ihop med sitt barn. Det uppskattas när de till exempel får vara med i beslut som rör barnet, som vilken frisyrr barnet ska klippa. Starka krafter och drifter är i omlopp som gör att föräldern behöver få ge sitt barn omsorg.

Barnperspektiv kontra föräldrarätt

Föräldrarna är jätteviktiga i sammanhanget är informanterna överens om, både för barnets skull och i arbetet med familjerna! De måste få inta sin plats. Det nämns att de kanske till och med är viktigare än de tror. För ett lyckat resultat ska det i

hjälparbetet vara en slags gemensam överenskommelse med föräldrarna, ett samarbete där man strävar efter samma mål säger någon.

...de vill ha hem sina barn och det är det som är vårt jobb, att man i alla fall kan vara överens om det...

Föräldrarna har också en viktig del av ansvaret, även om behandlaren och socialtjänsten har ett stort ansvar också.

Det är ju helt beroende av att alla parter tar ansvar.

Däremot är flera inne på barnperspektivet, barns bästa och BBIC, vilket vi också tagit upp tidigare i texten. Allt man gör som rör föräldrarna gör man utifrån vad som är bäst för barnet och att det ska komma barnet till godo. Ur ett tidsperspektiv talar någon om hur man idag tar mycket större hänsyn till barnets bästa än vad man gjorde förut. Att barnets behov prioriteras framför föräldrarnas rätt menar man beror mycket på införandet av BBIC. Barnets relation till de biologiska föräldrarna är samtidigt en del i detta, den kommer alltid att vara jätteviktig och påverkar barnet jättemycket, säger någon.

...det har verkligen svängt nu de sista fem åren att det är inte föräldrarnas rätt till barnet utan det är barnets rätt till goda relationer med sina föräldrar.

Förändringspotential

Majoriteten av informanterna anser att om föräldrarna vill förändras, tror att det går samt inser och medger sin problematik så kan de förändras! Den egna drivkraften betonas starkast. Några säger att förändringspotentialen avgörs av en mängd saker utöver föräldern själv, till exempel ett starkt nätverk kring föräldern samt att föräldern blir sedd, lyssnad på och känslomässigt mött.

Vi har ju alltid någon förhoppning om att det går att förändra lite grann i alla fall.

Oförståelse ses däremot som ett hinder för föräldrarnas förändringspotential. Nästan alla berättar om föräldrar som har svårt att förstå varför barnet omhändertagits. De känner sig överkörda vilket sätter käppar i hjulet för samarbetet. Några få skyller oförståelsen på psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning. Under rättsprocessens gång kan det däremot bli tydligare för dessa föräldrar varför de inte anses kunna ta hand om barnet, berättar någon. Missbruk påverkar också förändringspotentialen negativt, förklarar några.

Dessutom kan det vara så att föräldrarna tycker att de förändras mycket, men att det ändå inte räcker till enligt socialtjänstens mått, säger någon.

Även om de flesta uttrycker sig positivt om föräldrarnas förändringspotential så är någon mer skeptisk och ser inte potentialen som så stor som denne skulle hoppas

att den var. Kanske flyttar barnet hem för att det själv blivit äldre och kan ta större ansvar, snarare än att föräldern gör framsteg.

ANALYS OCH DISKUSSION

Vårt syfte med studien har varit att undersöka hur socialsekreterare ser på sitt arbete med föräldrar vars barn blivit omhändertagna med stöd av LVU § 2. Genom intervjuerna har många intressanta aspekter att diskutera utkristalliserats för oss. Här diskuteras föräldrarnas behov, vilken hjälp som finns att tillgå, till vilken grad man arbetar för en förändring samt olika aspekter kring socialsekreterarnas och föräldrarnas roll. Vissa av analysens delar mynnar ut i slutsatser, andra i vidare frågor och några i idéer. Resultaten visar att informanterna verkar tycka om sitt arbete – det är viktigt och givande. I intervjuerna är det ändå mest fokus på svårigheter än på det som är bra, vilket vi anser är givande eftersom man då tydliggör förbättringsmöjligheter.

UTBUD KONTRA HJÄLPBEHOVEN

Det är oklart om informanterna radar upp de insatser som de faktiskt brukar sätta in eller alla tänkbara insatser som de kan komma att tänka på. Informanterna verkar också ha svårt att skilja på föräldrarnas hjälpbehov i stort och de hjälpbehov som deras insatser syftar till att avhjälpa. Innebär detta att hjälpbehoven helt täcks upp av insatserna eller att vissa behov förblir osynliga för socialtjänsten?

Ett ämne som tas upp tidigt i majoritetens intervjuer är krisen som inträffar när barnet flyttar från föräldrarna. Där verkar man inte kunna stötta föräldrarna så mycket som man skulle önska och oftast tackar föräldrarna nej till att en utomstående skulle kallas in som komplement i krisstödet. Om man bemöter föräldrarna dåligt i sin kris förklarar Höjer (2007) att det kan leda till att krisreaktionerna förblir obearbetade vilket i sin tur leder till att föräldrarna i förlängningen inte klarar av att ett förändringsarbete och att de intar en negativ attityd gentemot socialtjänsten. Detta är väldigt allvarliga konsekvenser tycker vi. Dessutom händer det att föräldrar går ner djupare i sin problematik i och med att barnet omhändertas förklarar några av informanterna. Då händer det att socialsekreterarna inte ser detta som en krisreaktion utan i stället som ett bevis på att föräldern är olämplig (Höjer, 2007). Psykopatologin lägger vikt vid korrekt diagnostisering och att man helt enkelt ska få den behandling man behöver (Fahlke & Johansson, 2012), vilket vi anser är väldigt viktigt i detta skeende och särskilt med tanke på de effekter som en obearbetad kris verkar medföra.

Något som går igen i svaren är att föräldrarna behöver få prata mycket. Det får oss att undra vidare – får de verkligen göra det? Mycket kontakt krävs för ett lyckat arbete säger de – satsar man på det? Vi får en känsla av att många gånger känner socialsekreterarna inte att de räcker till i det här avseendet på grund av tidsbrist, ökat administrativt ansvar och liknande. Hur mycket kan socialsekreterarna själva välja sina prioriteringar och hur mycket bestämmer politikerna?

Det är främst individuella insatser som benämns i vår studie. Som en motvikt till detta och som ett komplement till de insatser som verkar finnas tänker vi att någon typ av ”föräldraskola” borde finnas. Framförallt för de som inte fått så bra verktyg med sig från sin egen barndom och till exempel har anknytningsbrister vilket vi är rädda inte riktigt fångas upp utifrån informanternas svar som kretsar mycket kring missbruk och psykisk ohälsa. Vi tänker att vissa föräldrar helt enkelt bara behöver få lära sig nya rutiner runt sina barn, handfasta tips likt en skolning. Broberg och medarbetare (2008) förespråkar att inre arbetsmodeller hos en person med anknytningssvårigheter kan läras om. Detta var också vad Höjer (2007) kom fram till att föräldrarna önskade, någon typ av utbildning eller stödgrupper ihop med andra i samma situation för att lära sig nya föräldrastrategier. Vissa skulle säkert föredra att inte ingå i en grupp utan ha kontakt med den som lär ut ensam tänker vi, vilket de i så fall skulle kunna få. Det uttrycks av de intervjuade att i vissa fall kan det vara så att socialsekreterarna är de enda föräldrarna möter. Någon av informanterna säger att det som avgör om man blir motiverad till förändring som förälder eller inte är huruvida man blir sedd, lyssnad på samt *har ett bra nätverk*. Samtidigt nämner ingen att man jobbar med att utvidga nätverk – kanske just detta skulle behövas? Också det som en motvikt eller ett komplement till alla individuella insatser.

De har också olika åsikter kring om man anser sig kunna erbjuda det föräldrarna behöver eller om de är missnöjda med sin insats. Vissa är ganska nöjda med hjälpen som ges, men tycker att den ges i för liten skala. Det känns som de uttrycker att man bara kan göra ett halvhjärtat försök för att man har många klienter som ska dela på få resurser. Här vill vi relatera till SoL kap. 4 § 1 samt FN:s artiklar 22 och 25 i den allmänna förklaringen (Justitiedepartementet & Utrikesdepartementet, 2006) – man ska få hjälp med det man inte kan lösa själv för att må bra. Resurser eller att många andra också behöver hjälp ska inte begränsa ens egna rättigheter. Får föräldrarna för lite hjälp så *är det väl för lite* och därmed inte i enlighet med lagen?

I och med rättegången angående hemtagningsbegäran som en av oss närvarade vid under sin socionompraktik (där socialtjänsten verkade tycka att det var upp till föräldern att begära hjälp för att åtgärda omsorgsbristerna) blev vi väldigt intresserade av att höra i vilken mån socialsekreterare faktiskt tycker att de har ansvar för att presentera sitt utbud för föräldrarna. Våra fem informanter uttrycker, tvärt emot socialtjänstens representanter på rättegången, att det måste vara socialtjänstens uppgift att erbjuda insatser de tycker är lämpliga! Kan det eventuellt vara så att det finns ett glapp här mellan teori och praktik?

Vi ser det vanskliga i att göra grupperingar, men tycker oss utifrån informanternas svar kunna identifiera fyra olika grupper av hjälpbehov: bristande motivation och

insikt, psykiska och fysiska svårigheter (exempelvis missbruk) samt (ärvd) avsaknad av bra strategier/ rutiner. Den fjärde är strukturella hjälpbehov, vilket någon förklarar innebär att exempelvis ekonomiska problem är det som är grunden för problemen i familjen. I denna kategori tänker vi själva dessutom att håll i skydds nätet på andra sätt också skulle passa in, som att psykiskt sjuka och missbrukare inte får hjälp i tid. Kanske skulle man kunna införa något slags klassificeringssystem för att tydliggöra vad som är huvudorsakerna till omsorgsbristerna och på så sätt kunna föra statistik samt möta utbudsbehovet lättare?

MOTIVATION TILL FÖRÄNDRING

Ämnet motivation verkar minst sagt både viktigt och komplext. Socialsekreterarna anser sig ha ett ansvar för föräldrarnas motivation och att man kan locka fram den, men ändå verkar det gå lite knaggligt på den här fronten. Alla har inte tid till motivationsarbete. Någon hoppas och tror att andra i organisationen tar hand om det, men är inte helt säker på att det är så. Några säger att säkrast är det att föräldrarna är motiverade från början – då har man förutsättningarna framför sig. Summan av detta ger en spretig bild av hur motivationsarbetet bedrivs, tycker vi.

Vi fastnar särskilt vid det att några talar om att motivationen ska finnas från början av hjälparbetet. Det är det väl inte alla som klarar? Kan man kräva det av föräldrar tyngda av problematik? Oförståelse, brist på ork, missbruk... de radar själva upp att det kan vara många olika saker som gör att det tar tid innan man får med föräldrarna på tåget. Några av våra informanter berättar i enlighet med Höjers studie (2007) om hur föräldrarna kan sjunka djupare ner i sin problematik i samband med att barnen omhändertas, något som försämrar deras möjligheter till förändring. Visst är det idealt att föräldrarna är motiverade från början – då får de en bra start. Men vi tänker att då föräldrarna inte är motiverade av förklarliga skäl finns det goda argument för vikten av att satsa på motivationsarbete med föräldrarna redan från start. Men även om det inte är möjligt att arbeta med föräldrarna på detta vis i början så tänker vi att det är av största vikt att inte se det som kört, utan fortsätta att motivera.

Men hur vet man när man försökt motivera nog? Här kan det vara intressant att tala om något som lyftes upp i vår undersökning, nämligen kontaktrebusar. Hur ska man veta när någon bara testat om man står kvar vid deras sida eller lindar in sin vilja till kontakt genom ett "lämna mig ifred"? Och när ska man ha respekt för vad de ordagrant uttrycker? Majoriteten av informanterna talar inte om kontaktrebusar. Vi tänker att det är nog väldigt lätt att glömma att kontaktrebusar existerar, särskilt i ett stressigt arbete, men ändå något som är viktigt att ha i bakhuvudet då man arbetar motiverande.

Kanske har föräldrarna inte förstått att socialtjänsten finns där också för dem, att de vill hjälpa föräldrarna att öka sin föräldraförmåga för att om möjligt kunna återförenas med sina barn. Förmodligen skulle de bli motiverade om de förstod det. Men att socialsekreterarna är välvilligt inställda till ett samarbete när de också

beslutat att omhänderta barnet kan vara svårt att ta in uttrycker informanterna. I likhet med detta beskriver Höjer (2007) hur socialarbetarna i hennes studie hade svårigheter att kombinera de båda delarna ”hjälp” och ”kontroll” i sitt arbete med föräldrarna. Föräldrarna i Höjers studie kände sig ofta missförstådda och negativt stämplade av socialtjänsten. Hur kan man jobba med misstron som verkar finnas i så många fall undrar vi? Och är det att göra det enkelt för sig att säga att de som inte förstår ofta har någon psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning? Har man diagnostiserat det då? Vi vill här återkoppla till LVU § 1 om att barn och föräldrar ska informeras och förstå vad det är som händer.

Vi tror att många av våra informanter försöker att arbeta med föräldrarnas motivation så gott det går, men kanske behövs det mer likriktning, tydlighet och resurser för detta som verkar vara så grundläggande.

BARNPERSPEKTIVET KONTRA FÖRÄLDRARNAS HJÄLPBEHOV

Många av föräldrarnas hjälpbehov grundar sig i att föräldrarna inte kan sätta barnets behov framför sina egna. Därför ser vi att det finns ett stort behov för socialtjänsten att täcka upp så att barnets behov tillgodoses. Flera av våra informanter talar om att deras arbete grundar sig i att utgå från barnets behov, bästa och egen vilja – något som stämmer väl överrens med bestämmelserna i exempelvis FB kap. 6 § 2, SoL kap. 1 § 2. Några av informanterna talar även om hur de har ett tredelat ansvar för både barn, familjehem och biologisk förälder, något som beskrivs i både positiva och negativa ordalag. Vår upplevelse genom informanternas beskrivning av hur föräldrarna nedprioriteras på grund av tidsbrist är att alla inblandade förmodligen skulle tjäna på att ansvaret var mer uppdelat. I de fall föräldern deltar i missbruksbehandling av något slag berättar någon av informanterna att föräldern har en ”egen” socialsekreterare. Kanske skulle fler föräldrar behöva det?

Några av våra informanter berättar även hur de insatser som sätts in för att hjälpa föräldrarna ska syfta till att komma barnet till godo och inte vara till för föräldrarna i första hand. Någon talar till och med om hur insatser som föräldrarna eftersträvar, exempelvis samtalsstöd, inte bör erbjudas eftersom det inte handlar om föräldraskapet utan föräldrarnas egna problem. Någon berättar ur ett historiskt perspektiv om hur barnets behov idag, mycket tack vare BBIC, prioriteras framför förälderns rätt - att det handlar om barnets rätt till sina föräldrar snarare än tvärtom. Empirin lyfter även fram en annan åsikt och menar att det är viktigt att arbeta med föräldrarna oavsett om det anses komma barnet till godo eller ej.

Relevanta frågor att ställa sig i det här sammanhanget, tycker vi, är huruvida hjälp som direkt kommer barnet till godo bör vara den enda hjälpen som räknas och kan hjälp för föräldrar i ett längre perspektiv ses som att komma barnet till godo?

Några av våra informanter berättar att de aktivt arbetar med föräldrarna (även om arbetet med dem inte alltid ser ut som de skulle önska). Andra berättar att de inte

jobbar alls med föräldrarna utan bara har kontakt med dem. På grund av tidsbrist menar informanterna att de inte har möjlighet att arbeta med både föräldrar och barn och prioriterar därför barnen. I sin forskning betonar Schofield och medarbetare (2011) vikten av att arbeta med de biologiska föräldrarna. Det finns en koppling mellan barns mående i familjehem och relationen med de biologiska föräldrarna. Därför är det, menar författarna, viktigt att socialarbetarna arbetar för att barn och förälder ska ha en fungerande relation. Liksom några av våra informanter berättar att de saknar arbete med föräldrarna visar tidigare forskning också på att föräldrar inte upplever sig få den tid och hjälp de behöver från socialarbetare (Schofield et al., 2011).

En informant uttrycker att olika socialsekreterare ger olika bemötande och någon annan menar att olika enheter har olika åsikter om hur samma ärende bäst ska skötas. Det berättas även om hur socialsekreteraren är ett verktyg som kan användas som en insats. I vår empiri framkommer alltså att socialarbetarnas arbete är mycket personknetet. Många av informanterna talar även om bristen på tid för att arbeta med de biologiska föräldrarna, men trots att flertalet verkar ha samma problem är det några som berättar om att de arbetar med föräldrarna, medan andra inte har ett sådant arbete. Tidigare forskning talar om tidsbristen och det personanknutna arbetet på liknande sätt som våra informanter. Schofield och medarbetares studie (2011) visar att mängden tid socialarbetare lägger på att arbeta med föräldrarna är beroende av följande faktorer: 1) hur man ser på föräldrarna som berättigade till hjälp eller ej, 2) huruvida föräldrarna är värdiga deras tid eller ej, 3) huruvida man känner empati för dem samt 4) hur man hanterar sina egna blandade känslor inför föräldrarna. Eftersom den mänskliga faktorn är en stor del av det sociala arbetet innebär detta givetvis att olika socialsekreterare arbetar olika. Men hur olika får det vara? I propositionen till LVU (1989/90:28) betonas vikten av att det finns ett aktivt arbete med föräldrarna.

Majoriteten av de barn som omhändertas för samhällsvård kommer att kunna återvända till sina föräldrar. För att detta ska vara möjligt bör socialnämnden på olika sätt uppmuntra och understödja kontakten mellan barnet och föräldrarna (Proposition 1989/90:28, s 52).

Även i socialtjänstlagen (kap. 4 § 1) talar om allas rätt till hjälp. I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna betonar flera artiklar, men i synnerhet artikel 25, var och ens rätt till en levnadsstandard som är nog för den egna och familjens hälsa och välbefinnande (Justitiedepartementet & Utrikesdepartementet, 2006). Om det står klart i lagtext och annan vägledning för socialsekreterare drar vi slutsatsen att oavsett tidspress och känslor för föräldrarna är det viktigt att arbeta med de behov föräldrarna har som inte direkt verkar komma barnet till godo.

En sådan kontakt är dock ofta inte möjlig med mindre än att föräldrarna både får hjälp att reda upp sin situation och får det stöd de behöver för att kunna ha regelbunden kontakt med sitt barn (Proposition 1989/90:28, s 53).

I likhet med propositionens författare menar även någon av våra informanter att för att en förälder ska kunna förbättra sin föräldraförmåga krävs att problem som rör exempelvis missbruk först reds ut för att sedan kunna arbeta med att förbättra föräldraförmågan. Med anledning av att en förälder både har egna rättigheter och att det på lång sikt kan innebära att det kommer barnet till godo anser vi att det är värt att ge föräldrarna den hjälp som de behöver.

I propositionen till LVU ser vi också i ovanstående två citat att man kan utgå ifrån att i de flesta fall är en återförening möjlig om man jobbar med förändring och umgänge. Andersson och Hollander (2004, s 59) säger däremot att ... *”ofta görs inget aktivt från socialtjänstens sida för att föräldrar och barn i familjehem ska upprätthålla kontakten med varandra och för att barn ska kunna återvända hem”*. Vi tycker att resultatet i vår studie tydligt visar att man inte jobbar med föräldrarna så mycket som man skulle kunna och i ljuset av propositionens samt Andersson och Hollanders (2004) uttalanden kan detta få väldigt allvarliga konsekvenser.

MÖJLIGHETER TILL FÖRÄNDRING

Flertalet av informanterna talar om föräldrarna som mycket viktiga i barnets liv, oavsett om man ser en möjlighet till återförening eller om man menar att umgänge är den bästa formen för relation mellan barn och förälder. Här tycker vi att informanterna förhåller sig till vad Andersson och Hollander (2004) beskriver som ett relationsorienterat synsätt. Samtidigt tycker vi oss se att man även arbetar i linje med det behovsorienterade synsättet då man inom socialtjänsten använder sig av LVU och placerar barnet utanför dess ”biologiska” omgivning för att istället ge barnen möjlighet till goda relationer med andra vuxna, som kan fungera som psykologiska föräldrar (Andersson & Hollander, 2004). Även propositionen till LVU (1989/90:28) är av ett relationsorienterat slag, men även i denna betonas den biologiska förälderns betydelse för barnet och vikten av att ge förutsättningar för att en god relation ska finnas mellan förälder och barn för att barnets förutsättningar att utvecklas i familjehemmet ska öka.

I intervjuerna är det sällan orden omsorgssvikt och anknytningssvårigheter kommer upp när vi talar om föräldrarnas hjälpbehov. Ofta talar man istället om missbruk och psykisk ohälsa. Vad som leder till vad är dock i många fall en svår fråga att besvara. Anknytningsteorin menar att det finns ett tydligt samband mellan anknytningssvårigheter och psykopatologiska bekymmer som depression och ångest. Vad som är hönan och vad som är ägget menar man är dock ofta svårt att reda ut. Istället ser man det som att de båda påverkar varandra ömsesidigt (Broberg et al., 2008). Således tänker vi att då informanterna talar om olika orsaker till föräldrarnas bristande föräldraförmåga, som missbruk och psykisk ohälsa, att dessa problem kan ha sin grund i anknytningssvårigheter. Kan det i så fall vara så att det är svårare att upptäcka anknytningsproblem och konsekvenser av omsorgssvikt eller att det saknas kunskap om hur man gör det? Ett annat

alternativ till att omsorgssvikt och brister i anknytning sällan dyker upp i informanternas svar är att det kanske faktiskt inte är så många föräldrar som har denna typ av problematik i sitt bagage eller kan det möjligtvis bero på att det är mer handfast att prata om exempelvis missbruk eller misshandel än om mer luddiga begrepp som anknytningssvårigheter och effekter av omsorgsbrist?

Informanterna arbetar utifrån olika syften, alltifrån att föräldrar och barn ska ha en fungerande kontakt till att ha återförening som mål. Oavsett syfte ser vi det som en självklarhet att hur frekvent kontakt man har är beroende på vad som anses vara barnets bästa. Ur vår synvinkel, när det gäller kontakt mellan förälder och barn, är det i barnets bästa att ha en så bra förälder som möjligt. Flertalet av våra informanter tror på en förändringspotential hos föräldrarna. Någon ser det hela mer negativt och menar att möjligheterna för föräldrarna att förändras inte är så stor som man kunde ha hoppats och någon annan talar till och med om hur föräldrarna kan ha *"förverkat sin rätt"*. Då problemen rör anknytningssvårigheter menar Broberg och medarbetare (2008) i anknytningsteorins tecken att genom psykoterapi och människans förmåga att reflektera är en förändring av de inre arbetsmodellerna möjlig. Vad som menas med förändring är dock något väldigt subjektivt. I tidigare studier berättar föräldrar hur de upplever att socialarbetarna inte erkänner de livsförändringar som föräldrarna gjort (Schofield et al., 2011). Liknande berättar någon i vår studie att föräldrarna kan tycka att de gjort stora förändringar, men med socialekreterarens mått är de inte tillräckliga.

I enlighet med den transaktionella modellen (Lundén, 2010) kan föräldrar utgöra ett viktigt skydd för ett barn, men i vissa fall utgör de en sårbarhetsfaktor. Sammanfattningsvis ska därmed sägas att för att inte omsorgssvikt ska skada barnet och för att värna om barnets bästa är omhändertagande i enlighet med LVU givetvis fullt legitimt. I informanternas svar ser vi att flertalet dock tycker att det är viktigt att arbeta med de biologiska föräldrarna (även om detta av olika anledningar inte görs). Det att arbeta både för barnets skydd genom att ge barnet psykologiska föräldrar när de biologiska föräldrarna brister (behovsorienterat perspektiv) och det faktum att man arbetar med föräldrarna i syfte att återförena barn och föräldrar (relationsorienterat perspektiv) ser vi som motsättningsfullt till vis mån. Dock tror vi att det är möjligt att kombinera de båda synsätten i sitt arbete som socialekreterare och arbeta med båda dessa delar, hand i hand för att uppnå barnets bästa.

SOCIALSEKRETERARNAS KOMPLEXA ARBETE

Vi är medvetna om att vi har haft för få informanter för att kunna säkerställa vår empiri och egentligen kunna göra passande jämförelser. Vi tycker ändå att det är intressant att diskutera hur kontoren verkar skilja sig åt utifrån informanternas svar, trots att vi skulle behöva fler informanter för att få en bättre bild.

Informanternas arbete verkar skilja sig lite kontoren emellan angående vad de har tid till, vilka insatser de ger, hur ofta uppföljning sker och vad de anser är syftet med hjälparbetet. I socialsekreterarnas svar verkar det som att föräldrar i olika stadsdelar (delvis) har olika problem. Vissa pratar främst om psykisk ohälsa, andra om våldsbenägenhet eller missbruk och så vidare. Har detta med socialsekreterarna eller den faktiska situationen att göra undrar vi? Är det så att de som har en viss typ av problem som flyttar till en viss stadsdel? Exempelvis kan vi tänka oss att missbruk föder arbetslöshet vilket gör att man bara har råd att bo i vissa stadsdelar. Eller att missbrukaren kanske vill bo nära sina missbrukande kompisar – då blir föräldrar med just missbruk vanligare på socialkontoret i just det området. Eller kan det vara så att vissa stadsdelar föder problemen – att hur stadsdelen satsar sina pengar beror på vilka problem man får bukt med och inte? Kanske påverkar hela vår samhällsform mycket? I vår studies resultat tas det upp att samhällsstrukturer (exempelvis det ekonomiska skyddsnätet) kan antas styra hur individer lyckas reda ut sin situation. Enligt Lundén (2010) finns det ett samband mellan omsorgssvikt och socioekonomiskt utsatta områden samt familjer med ekonomiska svårigheter. Det är dock inte fattigdomen som sådan som bidrar till omsorgssvikt, utan snarare vad den medför. I underprivilegierade familjer har man sett ett samband mellan otrygg anknytning och instabila omsorgssituationer. Yttre påfrestningar kan innebära en förändring i anknytningsmönster från trygg till otrygg (Lunden, 2010). Vi föreställer oss att sådana yttre påfrestningar kan bestå i exempelvis fattigdom, psykisk ohälsa och missbruk. Brist på ekonomisk stabilitet kan leda till stress och bråk i familjen vilket i sin tur leder till psykisk ohälsa. Kanske är det så att barnen negligeras på grund av att den ensamstående föräldern måste arbeta mer än normalt för att få ekonomin att gå ihop. När barnen utsätts för omsorgssvikt på grund av dessa problem menar Lundén (2010) att samhället har skyldighet enligt lagen att ta ansvar för deras hälsa och utveckling.

Det verkar finnas flera olika känslor kopplade till yrket som socialsekreterare. Det som nämns kring arbetet är att det är viktigt, roligt, tungt, orofyllt, stressigt. Man talar även om hur arbetet innehåller svåra avvägningar samt att det är paradoxalt på så vis att socialsekreteraren stå på allas sida samtidigt. Dessutom berättar någon hur man upplever stress i livet på grund av att man arbetar alldeles för mycket övertid. Men samtidigt berättas det hur man känner dåligt samvete då man försöker bli av med stressen genom att hålla sina arbetstider eftersom man då inte har tid för att göra allt det där som man egentligen skulle vilja i sitt arbete. Dessa olika känslor som exempelvis stress påverkar ofta en människas psykiska hälsa på ett sätt som genererar psykopatologiska besvär (i olika typ av grad). Företrädare inom psykopatologiska områden förespråkar behandling av sådana besvär för att hantera sina svåra känslor (Fahlke & Johansson, 2012). I vår studie lyfts bristen på handledning upp. Vi tror att de känslor som påverkar socialsekreterarna negativt skulle behöva få utlopp och behandling på olika vis, exempelvis genom handledning.

Någon av våra informanter klagar på att man över tid gått mot att ha ansvar för mer och mer pappersarbete, trots att det inte var därför man valde att bli socionom. Alla vill snarare jobba behandlande och med människor, menar man. Någon informant föreslog att man kanske borde ta in sekreterare som avlastade det administrativa arbetet? Vi instämmer och tänker att på så sätt skulle

socialsekreterarnas kompetens kunna komma bättre till pass. Samtidigt, om deras arbete är så tungt och svårt som många beskriver, så kanske man mår bra av att koppla bort sig från det behandlande arbetet och ägna sig åt formulär och arkivering emellanåt? Det skulle kunna vara givande för klienterna att de på så vis kan komma tillbaka med ny kraft tänker vi.

Något man däremot har gemensamt är att vissa socialsekreterare på de olika socialkontoren utreder LVU-ärendena, medan andra sedan tar över dessa och jobbar enbart med hjälparbete och uppföljning. Här finns emellertid anledning att tänka sig att föräldrarna skulle kunna opponera sig mot ett sådant arbetsförfarande. I Höjers (2007) studie kom fram att föräldrarna önskade att de som hade kunskapen med sig från utredningen också skulle finnas med i bilden senare. Vi ser absolut fördelarna med att vara så insatt i ett ärende som den som utrett detta är. Däremot kan vi också tänka oss fördelar med att ha det som det är nu. Det kan vara bra med ett avstamp i att *"från och med nu ska vi jobba för att åtgärda det du behöver hjälp med i stället för att kartlägga det"*. Dessutom kan det vara så att utredaren har en dikotom syn på barnet och föräldern, där barnet ses på som i behov av skydd och föräldern enbart blir syndabock (Höjer, 2011). Kanske kan en sådan syn hänga kvar om utredaren fortsätter ha hand om ärendet? Å andra sidan kan det vara så att oavsett socialsekreterarens position så finns en risk att man har en negativ syn på föräldern. Ett förhållningssätt som Höjer (2011) lyfter fram som avgörande och som vi tror är en självklar nyckel till ett gott samarbete mellan socialsekreterare och föräldrar och som också kan generera goda effekter för barnen är att ha en positiv attityd till föräldrarna.

AVSLUTANDE KOMMENTARER

Syftet med den här studien var att undersöka hur socialsekreterare ser på sitt arbete med föräldrar vars barn blivit omhändertagna med stöd av LVU § 2. Utifrån socialsekreterarnas perspektiv ville få reda på vilken hjälp föräldrarna behöver och hur dessa behov möts upp av socialtjänst, hur man tänker kring förändringsmöjligheter och sin respektive föräldrarnas roll i hjälparbetet. Genom resultatet vi fick, de teoretiska perspektiven och tidigare forskning anser vi att våra frågeställningar blivit besvarade.

När vi startade vår resa i uppsatsarbetet var vår kunskap kring området för studien mycket begränsad. Idag känner vi att vi fått en mycket större inblick i hur arbetet med de biologiska föräldrarna ser ut. Vi har fått lyssna till socialsekreterarnas berättelser om hur de upplever sitt arbete som roligt och givande, men också fått ta del av stora svårigheter som de upplever kring sin roll i hjälparbetet. Flertalet vill jobba för föräldrarna, men alla upplever sig inte ha förutsättningarna för att göra det. Detta mycket beroende på tids- och resursbrist. Utifrån detta drar vi slutsatsen att det finns ett glapp mellan teori och praktik i arbetet med de biologiska föräldrarna. De vill en sak, men gör något annat på grund av olika typer av begränsningar.

Vi anar även en oklarhet kring vad som egentligen ingår i socialsekreterarnas uppdrag. Ska de arbeta med föräldrarna, hur mycket och i vilket syfte? Vi ser här

ett stort behov av tydligare riktlinjer kring detta. Förutom lagtext (som kan tolkas på ett flertal olika sätt) tror vi att alla, både barn, förälder, familjehem och socialsekreterare, hade dragit stor nytta av sådana riktlinjer. Ännu ett argument för behovet av tydligare riktlinjer är det som resultatet visar angående de olikheter som finns arbetsplatserna emellan. Exempelvis arbetar vissa mycket med motivation, medan andra lägger avsevärt mycket mindre vikt vid detta. Tydligare riktlinjer nationellt ger bättre likabehandling för de föräldrar som är i behov av samhällets hjälpande hand, tänker vi.

Utifrån resultaten har olika idéer uppkommit som kan vara goda komplement till de insatser som idag är aktuella för föräldrar med barn i den sociala barnvården. Någon typ av ”föräldraskola” och ett större fokus på nätverksarbete är exempel på sådana komplement. Under uppsatsens gång har vi även stött på flera nya frågor som vi anser är intressanta att undersöka vidare. Trots att kvalitativa studier sällan kan åberopa en generaliserbarhet anser vi att mer omfattande kvalitativa studier liknande den vi gjort är ett mycket intressant forskningsområde som kan visa på fler områden att uppmärksamma och som även kan stärka det våra informanter talar om. En tanke som slagit oss är att de skillnader i vilka hjälpbehov som informanterna lyfter upp som centrala kan bero på i vilken stad eller stadsdel socialkontoren är belägna. Med anledning av detta tänker vi att det vore intressant att göra en jämförande studie som beskriver olika samhällssystem uppbyggnad, deras brister, olikheter inom dem och vilka konsekvenser detta kan få för individen.

REFERENSER

- Andersson, G. & Hollander, A. (2004): "Om barns rätt och barns bästa". I Andersson, G., Aronsson, K., Hessle, S., Hollander A. & Lundström T., (red.): *Barnet i den sociala barnvården*. Falköping: Liber.
- Broberg A., Granqvist P., Ivarsson T. & Risholm Mothander P. (2006): *Anknytningsteori: Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Broberg A., Risholm Mothander P., Granqvist P. & Ivarsson T., (2008): *Anknytning i praktiken: Tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bryman A. (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Fahlke C. & Johansson P. M. (2012a): *Psykopatologi*. Stockholm: Natur & kultur.
- Fahlke C. & Johansson P. M. (2012b): "En avslutande diskussion". I Fahlke C. & Johansson P. M., (red.): *Psykopatologi*. Stockholm: Natur & kultur.
- Höjer I. (2007): *Föräldrars röster - hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem? : brukare och forskare samverkar*. Stockholm: Allmänna barnhuset.
- Justitiedepartementet & Utrikesdepartementet (2006): *FN:s konventioner om Mänskliga rättigheter*. Regeringskansliet.
- Killén K. (2009): *Barndomen varar i generationer: om förebyggande arbete med utsatta familjer*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale S. (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale S. (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale S. & Brinkman S. (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lundén K. (2010): *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn: vad kan vi lära av forskningen?* Stockholm: Allmänna Barnhuset.
- Norstöm C. & Thunved A. (2010): *Nya sociallagarna: med kommentarer, lagar och förordningar som de lyder den 1 januari 2010*. Johanneshov: TPB.

Schofield, G., Moldestad, B., Höjer, I., Ward, E., Skilbred, D., Young, J. & Havik, T. (2011): "Managing loss and a threatened identity: Experiences of parents of children growing up in foster care, the perspectives of their social workers and implications for practice". *British Journal of Social Work*, vol. 41, no. 1, pp. 74-92.

Skau G. M. (2007): *Mellan makt och hjälp: om det flertydiga förhållandet mellan klient och hjälpare*. Stockholm: Liber.

Socialstyrelsen (2002): *En introduktion till Barns behov i centrum (BBIC) - Ett system för utredning, planering och uppföljning av barn i den sociala barnvården - Studiematerial*.

Socialstyrelsen (2011): *Barn och unga – insatser år 2010: Vissa insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)*. Sveriges officiella statistik.

Thomassen, M. (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Thurén, T. (2007): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet (2002): *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

MISSIVBREV

Hej!

Vi är två studenter från socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Just nu arbetar vi med vår C-uppsats och är i ett stadium då vi söker efter informanter till vår studie. Syftet med studien är att ta reda på hur socialsekreterare ser på behovet av hjälp för de föräldrar vars barn blivit omhändertagna med stöd av LVU § 2. Vi önskar intervjua en socialsekreterare från din enhet som är i kontakt med de biologiska föräldrarna (som vi har förstått det är detta ofta de socialsekreterare som jobbar med barnavårdsutredningar).

Intervjuerna kommer att ske individuellt med ljudupptagning. Intervjuerna kommer att äga rum under vecka 12 och 13 och kommer att ta ungefär en timme. Det ljudupptagna materialet kommer att förstöras när uppsatsen är färdig. Resultaten kommer i uppsatsen att presenteras på gruppnivå för att värna om enskilda individers integritet.

Då vi har en begränsad tid till vårt förfogande kommer vi att ringa dig redan i början av nästa vecka för att fånga upp eventuellt intresse. Vi hoppas att någon inom din enhet har tid och möjlighet att medverka i denna undersökning, det skulle göra oss väldigt tacksamma.

Med vänlig hälsning

Frida Sjöström (mobilnummer)

Jenny Wilhelmsson (mobilnummer)

INTERVJUGUIDE

- Namn:
 - Ålder:
 - Utbildning:
 - Tid som socionom:
 - Arbetsplats:
 - Befattning:
 - Tid på arbetsplatsen:
 - Liknande arbetslivserfarenheter:
 - Arbetsplatsens organisation:
1. Kan du beskriva vilka hjälpbehov som finns hos dessa föräldrar?
 2. Hur ser du på möjligheterna att förändra föräldraförmågan? Och vad behövs om möjligheten finns?
 3. Vilken hjälp bidrar din arbetsplats med för att öka föräldraförmågan hos föräldrarna?
 4. Vilken hjälp är oftast aktuell vad gäller att öka föräldraförmågan?
 5. Hur kommer man fram till vilken hjälp som är lämplig?
 6. Vad händer sedan?
 7. Vad finns det för olika syften med den hjälp som ges?
 8. Finns det någon insats som du tycker saknas för dessa föräldrar i socialtjänstens utbud?
 9. Hur ser du på socialsekreterarens roll i hjälparbetet?
 10. Hur ser du på föräldrarnas roll i hjälparbetet?
 11. Vem tar ansvar för att initiera arbetet med att åtgärda omsorgsbristerna och hur ser detta ansvar ut i praktiken?
 12. Vem tar ansvar i hjälparbetet och hur ser detta ansvar ut i praktiken?
 13. Vad krävs för att ett förhållande mellan socialsekreteraren och den biologiske föräldern ska fungera?
 14. Vilka svårigheter kan uppkomma i arbetet med föräldrarna?
 15. Är du nöjd med socialtjänstens bidrag i hjälparbetet eller vad önskar du vore bättre?
 16. Hur arbetar socialsekreterare med de föräldrar som inte är motiverade? Vad gör att man blir motiverad eller inte?
 17. Finns det något du vill tillägga eller förtydliga?

SAMTYCKESFORMULÄR

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Samtycke

Härmed samtycker jag till att delta i denna studie. Mitt deltagande är frivilligt och jag kan när som helst välja att avbryta min medverkan. Mina personuppgifter kommer att skyddas så att jag förblir anonym i studien. Resultatet kommer enbart att användas i denna studie.

Datum och Ort

Namnunderskrift

Namnförtydligande